

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSTANBUL ARAŞTIRMALARI ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BİR ALAN ÇALIŞMASI OLARAK İSTANBUL
BAĞCILAR VE ESENLER MERKEZLİ VAKIF VE
DERNEKLERİN KÜLTÜREL
FAALİYETLERİNİN İSTANBUL'A KATKISI
(2010-2015)

MURAT KILIÇ
2501100980

DANIŞMAN
PROF. DR. AHMET KALA

İSTANBUL – 2019

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSTANBUL ARAŞTIRMALARI ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BİR ALAN ÇALIŞMASI OLARAK İSTANBUL
BAĞCILAR VE ESENLER MERKEZLİ VAKIF VE
DERNEKLERİN KÜLTÜREL
FAALİYETLERİNİN İSTANBUL'A KATKISI
(2010-2015)

MURAT KILIÇ
2501100980

DANIŞMAN
PROF. DR. AHMET KALA

İSTANBUL – 2019

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : MURAT KILIÇ Numarası : 2501100980
Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı : İSTANBUL ARAŞTIRMALARI Danışmanı : PROF.DR AHMET KALA
Tez Savunma Tarihi : 26.11.2019 Saati : 11:00
Tez Başlığı : "BİR ALAN ÇALIŞMASI OLARAK İSTANBUL BAĞCILAR VE ESENLER MERKEZLİ VAKIF VE DERNEKLERİN KÜLTÜREL FAALİYETLERİNİN İSTANBUL'A KATKISI (2010-2015)"

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜNE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF. DR. AHMET KALA		Kabul
2- DR. ÖĞR. ÜYESİ YAKUP AKKUŞ		Kabul
3- DR. ÖĞR. ÜYESİ ÇİCDEM GÜRSOY		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- DR. ÖĞR. ÜYESİ SAİM ÇAĞRI KOCAKAPLAN		
2- DR. ÖĞR. ÜYESİ ERCÜMEN BALCI		

ÖZ

BİR ALAN ÇALIŞMASI OLARAK İSTANBUL BAĞCILAR VE ESENLER MERKEZLİ VAKIF VE DERNEKLERİN KÜLTÜREL FAALİYETLERİNİN İSTANBUL'A KATKISI (2010-2015)

Murat KILIÇ

Araştırmada, bir alan çalışması olarak İstanbul Esenler ve Bağcılar merkezli dernek ve vakıfların (2010-2015) yılları arasındaki kültürel faaliyetlerinin, İstanbul'un kalkınmasına katkısı incelenmiştir. Bizi bu araştırmaya sevk eden neden İstanbul'un tarihin ilk zamanlarından günümüze kadar birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olması, Osmanlı Devleti ve Bizans İmparatorluğuna başkentlik yapmış bir şehir olmasının yanında, Türkiye de kültürel faaliyetlerin yoğunluğu bakımından akla gelen ilk şehir olması, vakıf ve derneklerin faaliyetleri bakımından zengin bir şehir olması, aynı zamanda 2010 Avrupa Kültür Başkenti seçilmesi bizi bu araştırmaya yöneltmiştir. Araştırmamız, dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, araştırmanın konusu, amacı, hipotezleri, önemi, yöntemi ve sınırlılıkları hakkında bilgiler verilmiştir. Araştırmamızın ikinci bölümünde tezin kavramsal ve kuramsal çerçevesi üzerinde durularak, Vakıf ve Derneklerin gelişim süreciyle birlikte, kültürel faaliyetleri incelenmiştir. Üçüncü bölümde, araştırmanın yöntemi hakkında bilgiler verilmiştir. Dördüncü bölümde yapılan mülakat ve analizlerin teknik detayları ile birlikte bu analizlerden elde edilen bulgular ortaya konmuş, yapılan araştırmadan çıkan sonuçlar değerlendirilerek önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Vakıf, dernek, kültür, kültürel faaliyet, kalkınma, İstanbul.

ABSTRACT

A FIELD STUDY THE CONTRIBUTION OF THE CULTURAL ACTIVITIES OF FOUNDATIONS AND ASSOCIATIONS BASED IN BAĞCILAR AND ESENLER TO ISTANBUL (2010-2015)

Murat KILIÇ

This study investigates the contribution of the cultural activities of foundations and associations to the development of the city of İstanbul between the years 2010-2015 in the form of a field study. The motivation behind this study is the fact that İstanbul was the capital city of the Byzantine Empire and the Ottoman Empire along with its being home for many civilizations throughout history. Moreover, İstanbul is the most prominent city in Turkey concerning cultural activities, it is rich with the activities of foundations and associations and it was selected the European Capital of Culture in 2010. This study consists of four chapters including the Introduction. The first chapter provides information about the subject, aim, hypotheses, methodology and limitations of this study. The second chapter examines the development processes and the cultural activities of Foundations and Associations, focusing on the conceptual and hypothetical framework. The third chapter focuses on the methodology of the study. In the fourth and last chapter, the technical details of the interviews and analyses are presented along with the results of the analyses including the evaluations and suggestions of the results.

Keywords : foundation, association, cultural activity, development, İstanbul

ÖNSÖZ

Kültür; bir toplumu oluşturan maddi ve manevi öğelerin tamamını kapsamaktadır. Araştırmamızın ana eksenini kültürel faaliyetlerin şehirlerin kalkınmasındaki rolünü ortaya çıkarma hedefi oluşturmaktadır.

Kültürel faaliyetleri yoğun olarak yapan STK 'ların başında vakıf ve dernekler gelmektedir. İstanbul vakıf ve derneklerin faaliyet alanı bakımından en etkin oldukları il olması münasebetiyle araştırmamızın örneklemini olarak seçilmiştir. İstanbul'un farklı kültürel yapıdaki bireyleri barındıran ve nüfusu fazla olan ilçeleri Bağcılar ve Esenler' deki vakıf ve derneklerin kültürel faaliyetleri incelenmiştir. Bu ilçelerdeki vakıf ve derneklerin yapmış oldukları kültürel faaliyetlerin İstanbul'un kalkınmasındaki rolünü araştırdık. Araştırmamız neticesinde vakıf ve derneklerin kültürel faaliyetlerini yaparken karşılaştıkları zorluklar ve bu durumu aşmaları için Esenler Belediyesi, Bağcılar Belediyesi ve İBB' den aldıkları destekler de incelenmiştir. Yapılan araştırmada elde edilen bulgular ışığında sonuç ve öneriler yazılmıştır. Kültürel faaliyetlerin İstanbul'un kalkınmasındaki rolü ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Araştırmamızda şehirlerin kalkınmasında kültürel faaliyetlerin önemi ortaya çıkarılmaya çalışılırken, vakıf ve derneklerin ne gibi kültürel faaliyetler yaptıklarını, STK' lar arası dayanışma ve belediyelerden aldıkları desteklerle şehrin kültürel dokusuna ne gibi katkılarda bulunduklarını ortaya çıkarmak için bir takım sorulara cevap aranmıştır. Çalışmamızda, yarı yapılandırılmış mülakat yöntemiyle elde ettiğimiz veriler ışığında değerlendirmeler yapılmıştır.

Bu araştırmayı yaparken tez konumun belirlenmesinde, araştırmamın her aşamasın da bilgi ve birikiminden istifade ettiğim çok kıymetli danışman hocam Prof. Dr. Ahmet KALA' ya, araştırmamın her safhasında yanımda olan değerli eşim Nesrin KILIÇ 'a, Esenler Belediyesine, Bağcılar Belediyesine, vakıf ve dernek yöneticilerine teşekkürü bir borç bilirim.

İSTANBUL-2019

Murat KILIÇ

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iv
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLOLAR LİSTESİ.....	x
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN MUHTEVASI

1.1.Araştırmanın Konusu, Amacı ve Önemi.....	3
1.2. Araştırmanın Hipotezleri.....	5
1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	6
1.4. Araştırmanın Kaynakları ve İlgili Literatür.....	7

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVESİ

2.1.Vakıflar.....	8
2.1.1 Vakıf Çeşitleri.....	11
2.1.2. Medeni Kanunun İlanından Önce Kurulan Vakıflar.....	11
2.1.3.Medeni Kanunun İlanından Sonra Kurulan Vakıflar.....	12
2.1.4.Vakıfların Tarihi Gelişimine Genel Bir Bakış.....	13
2.2. Dernekler.....	18
2.2.1.Derneklerin Tarihi Gelişimine Genel Bir Bakış	20
2.3. Kültürel Faaliyetler.....	23
2.3.1. Kültür.....	23

2.3.2. Alt Kùltür.....	25
2.3.3. Kùltürel Özümsene.....	25
2.3.4. Kùltürleşme.....	26
2.3.5. Kentlerdeki kùltürel faaliyetler.....	26
2.3.6. Kùltür ve Kalkınma Arasındaki İlişki.....	26
2.3.7. Derneklerin Kùltürel Faaliyetleri.....	28
2.3.8. Vakıfların Kùltürel Faaliyetleri.....	30

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1.Araştırmanın Modeli.....	35
3.1.1.Mülakat Yöntemi.....	36
3.2.Evren Ve Örneklem.....	37
3.3.Araştırmaya Katılanlar Ve Nitelikleri.....	37
3.4.Verı Toplama Aracı.....	38
3.4.1.Mülakat Formu.....	38
3.4.2.Mülakat Sorularının İçerik Analizi.....	39
3.5.Verilerin Toplanması ve Analiz.....	44

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

VAKIF VE DERNEKLERİN KÜLTÜREL FAALİYETLERİNİN İSTANBUL’UN KALKINMASINA ETKİSİ ARAŞTIRMA BULGULARI VE YORUMLAR

4.1. Katılımcıların Kişisel Bilgilerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	46
4.2. Bağcılar ve Esenler’deki Vakıf ve Derneklerin Kuruluş Amacıyla İlgili Bulgular ve Yorumlar	47
4.3. Katılımcıların Kùltürel Faaliyet Tanımlamalarıyla İlgili Bulgular.....	50

4.4. 2010-2015 Yılları arasında Esenler ve Bağcılar'daki vakıf ve derneklerin Yaptıkları Kültürel Faaliyet Türleri, Sayıları ve Katılım Oranları ile İlgili Bulgular.....	53
4.5. Esenler ve Bağcılar'daki Vakıf ve Derneklerin Üyelerinin İhtiyaçları Doğrultusunda Yapılan Faaliyetler ve Bunlara Gösterilen İlgiye İlişkin Bulgular.....	56
4.6.Esenler ve Bağcılar'daki Vakıf ve Derneklerin Kültürel Faaliyetlerinin İstanbul'a Katkıları ile İlgili Bulgular.....	59
4.7.İBB'nin, Esenler ve Bağcılar Belediyelerinin Dernek ve Vakıflarının Kültürel Faaliyetlerine Katkıları ile İlgili Bulgular.....	62
4.8. Esenler ve Bağcılar'daki Vakıf ve Derneklerin Kendi aralarındaki İşbirliği ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	65
4.9.Vakıf ve Dernek olarak önemli görülen, ödül alınan ve gerçekleştirilemeyen kültürel faaliyetlerle ilgili bulgular ve yorumlar.....	68
4.10.Esenler ve Bağcılarda yapılan kültürel faaliyetlerin İstanbul'a oranı ve temsiliyeti ile ilgili bulgular ve yorumlar.....	71
4.11. Şehrin kalkınmasında ekonomik ve kültürel faaliyetlerin rolü ile ilgili bulgular.....	73
4.12. İBB , Esenler ve Bağcılar Belediyelerinin şehrin kalkınması için yaptıkları kültürel faaliyetler ve yeterli görülüp görülmemesi ile ilgili bulgular ve yorumlar.....	74

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	78
------------------------------------	-----------

KAYNAKÇA.....	83
----------------------	-----------

EKLER.....	92
-------------------	-----------

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 4.1.: Katılımcıların Yöneticilik Tecrübesini Gösteren Tablo.....	47
Tablo 4.2.: Kültürel Faaliyet Tanımlamasına Verilen Cevapları Gösteren Tablo.....	51
Tablo 4.3.: Yıllık Ortalama Yapılan Kültürel Faaliyet Türlerine Verilen Cevapları Gösteren Tablo.....	53

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 4.1.: Katılımcıların Cinsiyetleri Gösterir.....	46
---	----

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
Age.	: Adı Geçen Eser
Bknz.	: Bakınız
Ed.	: Editör
İBB	: İstanbul Büyükşehir Belediyesi
MYO	: Meslek Yüksek Okulu
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
SBE	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
SBF	: Siyasal Bilgiler Fakültesi
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TÜSEV	: Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı
Vb	: Ve benzeri
VD	: Vakıflar Dergisi
VGM	: Vakıflar Genel Müdürlüğü
VK	: Vakıflar Kanunu

GİRİŞ

Vakıf kelimesi yapısı itibari ile Arapça menşei’li bir kelime olup, sözcük anlamı olarak terk etmek, alıkoymak, tahsis etmek ve durdurmak gibi manalara gelmektedir.¹ Vakıf belirli bir amacı gerçekleştirmek için bir araya gelen bireylerin oluşturduğu bir kurumdur. Anadolu Coğrafyasının geçmişine baktığımızda, toplumları ayakta tutmak veya var olan çeşitli sorunlara çözüm üretmek ve toplumsal bir güç oluşturmak için kurulmuş vakıflar sosyolojik kurumlardır. Bu kurumların yaptığı faaliyetler çeşitli dönemlerde yoğunlaşmakla birlikte Osmanlı döneminde hemen her alanda vakıflar kurulmuştur. Vakıflar imaretten, bedestene, köprüden, camiye, yoldan, hamama hemen her türlü faaliyetlerle toplumların kalkınmasında öncü kurumlar olmuşlardır. Vakıfların yaptıkları bu faaliyetlerden daha çok kültürel alanda yaptıkları faaliyetler toplumların ve şehirlerin kalkınmasına katkıda bulunmuştur.

Dernekler ise günümüzde genel olarak hemşeri dernekleri olarak yoğunlukla faaliyet göstermekle birlikte hemen her alanda dernek kurulmuştur. “Dernekler sivil toplum kuruluşları içerisinde, özellikle siyasi ve kültürel alanlarda, toplumun her kesimine nüfuz eden bir yapıya sahiptir.”² Dernek kurmak vakıf kurmaya göre daha kolay olduğu için büyüklü küçüklü hemen her sokak başında bir dernek görmek mümkün. Fakat İstanbul’da kültürel anlamda faaliyette bulunan dernek sayısı da azımsanacak gibi değildir.

Bir şehri imar edebilirsiniz, alt yapı üst yapı gibi birçok sorununa çözüm üretebilirsiniz; fakat o şehirde yaşayan bireylere o şehrin kültürünü özümsetemediğiniz takdirde o şehirde bir bütünlük oluşturup kaldırmak bireyler arası farklılıkları ortadan kaldırmak zorlaşmaktadır. Bu değişimler iyi değerlendirildiğinde kültürün unsurları kendi içinde ekonomik büyüme ve kalkınma

¹ İlhan Demir, **Yeni Vakıfların Temel Kitabı; Hukuki Araştırmalar Derneği Yayınları**, Ankara, 1998, s.18.

² Aydın Turhan, “**Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye’de Dernekler ve Vakıflar Hukuku**,” Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi Çanakkale, 2008, s.31.

ile beraber gelir dağılımında eşitliğe yönelik de katkı yapacağı rahatlıkla söylenebilir. Bireyler arasındaki gelir farklılığının azalması güven duygusunu arttıracak ve bu güven kültürel kalkınmaya doğrudan yansıyacaktır. Bu kültürel kalkınma zamanla şehrin dokusunu korumaya ve korunan değerlerin gelecek kuşaklara aktarma noktasında önemli bir rol üstlenecektir.³

Bu araştırmayı yapmamızdaki amaç İstanbul'da faaliyet gösteren vakıf ve derneklerin kültürel faaliyetlerinin İstanbul'un kalkınmasına ne gibi katkıları olduğunu ortaya çıkarmak hedeflenmekle birlikte bu sivil toplum kuruluşlarının yaptığı kültürel faaliyetlerde karşılaştıkları zorlukları ortaya çıkarmaktır. "İstanbul, uzun yüzyıllar İslam medeniyetinin başkenti olmasının yanında, Avrupa kültür ve medeniyetinin de İslam medeniyeti ile birlikte yaşayabildiği dünya medeniyetleri başkenti olan tek şehir olmuştur."⁴ Bu durum İstanbul'un seçilmesinde etkili olmuştur. İstanbul'un kalkınmak için ne gibi kültürel faaliyetlere ihtiyaç duyduğunu Esenler ve Bağcılar ilçelerinde yer alan vakıf ve dernek yöneticileri ile yaptığımız yarı yapılandırılmış mülakat yöntemiyle ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.

Araştırmamızda mülakat yapılacak vakıf ve dernekler belirlenirken, kaymakamlık ve belediyelerin ilgili kültür müdürlükleri ile çalışma yürütülerek Bağcılar ve Esenlerde kültürel faaliyetleri bakımından aktif olan vakıf ve dernekler belirlenmiş, bu duruma özellikle dikkat edilmiştir. Özellikle temsiliyet oranı yüksek olması için ilçelerin hemen hemen her mahallesinden vakıf ve dernekler belirlenmeye çalışılmıştır. Bu çalışma yapılırken vakıf ve derneklerin türlerine ve kuruluş alanlarına da dikkat edilmiştir. Farklı türdeki dernek ve vakıf seçimine özen gösterilmiştir. Bu yöntemle araştırmamızda daha somut verilere ulaşmak ve araştırmanın temsiliyetini arttırmak amaçlanmıştır. Esenlerden 10 adet, Bağcılardan 10 adet olmak üzere toplam 20 tane vakıf ve dernek belirlenmiştir.

³ Abdülkadir Işık, **Kültür ve Kalkınma: Vergi Kültürü Örneği**, Pamukkale Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü, Denizli.2009, s.856

⁴ Ahmet Kala, **Şehir ve Kültür: İstanbul**, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Yayınları, İstanbul, 2015, s.13.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN MUHTEVASI

1.1.Araştırmanın Konusu, Amacı ve Önemi

İstanbul’da Türkler tarafından vakıfların kurulma süreci, İstanbul’un Osmanlı Devleti tarafından fethedilmesine dayanır. Bu tarihten sonra birçok vakıf kurulmuştur. Dernekler ise vakıflara göre daha sonra kurulmaya başlanmıştır ve tarihi vakıflar kadar eski değildir. İstanbul’daki dernekler genel olarak hemşeri derneği olarak faaliyet göstermektedir. Bu derneklerin sayıları İstanbul’un yoğun göç almasıyla birlikte artmıştır. Bugün hemen hemen İstanbul’un her mahallesinde bu dernekleri görmek mümkündür.

Araştırmamızın konusu İstanbul Bağcılar ve Esenler’de faaliyette bulunan vakıf ve derneklerin kültürel faaliyetlerini ortaya çıkartarak bu faaliyetlerin İstanbul’a katkısını ölçmektir. Bu çerçevede vakıf ve dernek yöneticileri ile daha önceden hazırlanmış sorular ışığında yarı yapılandırılmış mülakat yöntemi kullanılarak katılımcılara sorular yöneltilmiş ve mülakat sırasında açıklığa kavuşmayan konularda farklı sorularda yöneltilerek yapılan kültürel faaliyetler ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu yapılan kültürel faaliyetlerden İstanbul’un kalkınmasına doğrudan etki eden çalışmalar araştırmamızın ana eksenini oluşturmuştur. “ Şehir ve kültür kavramlarının dünyada birbirine bu kadar yakıştığı ve anlam kazandığı şehrin İstanbul olduğundan hiç kuşumuz yok.” ¹

“Modern demokratik yapı içerisinde ulaşılacak ideal bir model olarak görülen sivil toplum anlayışının, toplumsal süreçte devlet ağırlığının azalması ve devletin birçok müdahalesinden uzak bir liberalleşmeye doğru yönelme şeklinde bir niteliğinin olduğu görülmektedir.”² Bu yapıda kurulan dernekler ve vakıflar belirlenirken Esenler ve Bağcılar Kaymakamlığı ve Belediyelerin ilgili birimleri ile

¹ Ahmet Emre Bilgili, **Şehir ve Kültür İstanbul**, Profil Yayıncılık, İstanbul, 2012, s. 9.

² Eyüp Dursun Ergür, **“Sivil Toplum Kuruluşları ve Kültürel Etkinlikleri”**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2006, s.3.

aktif STK'lar hakkında görüşler alınmıştır. Bu ilçelerde kültürel faaliyetlerde faal olan vakıf ve dernekler tespit edilmeye çalışılmıştır. Daha somut bilgilere ulaşmak amaçlanmıştır. Bu durum araştırmamızın asıl amacı olan kültürel faaliyetleri ortaya çıkarmada bize birinci elden veriler sağlamıştır.

Bu kültürel faaliyetlerin 2010-2015 yılları arasındaki beş yıllık periyottaki yoğunluğunu ortaya çıkararak, Esenler ve Bağcılar örneklerinin İstanbul'u kültür olarak yansıtıp yansıtmadığını ortaya çıkarmakla birlikte, bu ilçelerdeki kültürel faaliyetlerin değişim süreci izlenmiştir. Bu ilçelerdeki kent kültürünün oluşum süreci ve kente aidiyet duygusu kentin kültürel yapısının temel dinamikleridir. Mülakata katılanların hemen hemen hepsinin ortak görüşü kültürel faaliyetlerin şehirlerin kültürünün oluşumunda, şehirlerin gelişiminde ve kalkınmasında vakıf ve derneklerin önemli bir yeri olduğu düşüncesi hakim olduğu gözlemlenmiş, bu amaçla yapılan faaliyetlerin ortaya çıkarılması hedeflenmiştir.³

Araştırmamızda vakıf ve derneklerin birçok kültürel faaliyet planladıkları fakat bu faaliyetleri ekonomik nedenlerle yapamadıkları görülmüştür. Bu noktada ilgili kurumların desteğine ihtiyaç duydukları ve desteklendikleri takdirde İstanbul'un kalkınması için daha fazla kültürel faaliyet planlamakta oldukları görülmüştür.

Esenler ve Bağcılardaki vakıf ve derneklerin kültürel faaliyetlerini ortaya çıkarmak için hazır bir anket veya mülakat formu yerine bu faaliyetleri daha kapsamlı bir şekilde ortaya çıkarmak için bu alanda çalışma yapan ilgili kurumlarla görüşülerek Esenler , Bağcılar ve İstanbul'a özgü bir yarı yapılandırılmış mülakat formu hazırlanmıştır. Sorular hazırlanırken uzman kişilerle fikir teatisinde bulunulmuştur.

³ Murat Şentürk, **Göç, Kentleşme ve Aidiyet Ekseninde Esenler'i Anlamak**, Esenler Belediyesi, Şehir Düşünce Merkezi Şehir Yayınları, İstanbul 2012, s.87.

1.2. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmamızda hangi tür kültürel faaliyetlerin İstanbul'un kalkınmasına doğrudan etki ettiğini ortaya çıkarmak ve bu faaliyetler içerisinde vakıf ve derneklerin hangi kültürel faaliyetleri tercih etme nedenleri belirlenmeye çalışılmıştır. Alt hipotezler ise:

- Kültürel faaliyetlerin katılımcılar tarafından bilinip bilinmediği araştırılmak istenmiştir.
- Vakıf ve derneklerin yaptığı kültürel faaliyetlerin birçoğunun üyeleri tarafından çok ilgi görmediği, üyelerin hangi tür kültürel faaliyetlere ilgi gösterdiği ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.
- İstanbul ilindeki vakıf ve derneklerin yaptığı kültürel faaliyetlerin İstanbul'un kalkınmasına doğrudan etki ettiği düşünülmektedir. Bu durum birçok vakıf ve dernek tarafından böyle düşünülmektedir.
- Vakıf ve derneklerin kültürel faaliyetlerini organize ederken karşılaştıkları maddi ve manevi bir takım zorluklar olduğu görülmektedir. Bu durumun onların kültürel faaliyetlerini sınırladığı düşünülmektedir. “Bir örgütün devam edebilmesi için mali yapıya ihtiyacı vardır; mesela proje yazmak konusunda STK'lar mali sorunlar yaşamaktadırlar. STK'ların kaynakları süreklilik arz etmemektedir.”⁴
- Vakıf ve derneklerin neredeyse tamamı diğer kurumlarla işbirliği yapmak konusuna olumlu yaklaştığı düşünülmektedir. Ve yerleşme konusunda diğer kurumlarla ilişkileri noktasında demokratik bir takım sorunlar yaşamaktadırlar.⁵
- Vakıf ve derneklerin kültürel faaliyetlerini planlarken maddi sıkıntılardan dolayı ilçe ve büyükşehir belediyelerinden maddi ve manevi birtakım destek gördüğü düşünülmektedir.

⁴ Eyüp Dursun Ergür, “Sivil Toplum Kuruluşları ve Kültürel Etkinlikleri”, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2006, s.45.

⁵ Ali Çakmak, **STK'lar, Yerelleşme ve Yerel Yönetimler**, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul, 2002, s.190.

- Vakıf ve derneklerin ekonomik nedenlerden dolayı planlayıp yapamadıkları kültürel faaliyetlerinin olduğu düşünülmektedir.

1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, Esenler ve Bağcılar'da bulunan vakıf ve derneklerin kültürel faaliyetleri ile sınırlıdır, diğer kurumlar ile mülakat yapılmamıştır. İncelenen kaynaklarda, Esenler ve Bağcılar'da bulunan vakıf ve derneklerin kültürel faaliyetlerine yönelik daha önce bir tez çalışmasının veya mülakat çalışmasının yapılmadığı görülmüş, bu konuda başlı başına bir çalışmanın olmaması, özgün bir mülakat formunun hazırlanması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bu çerçevede çalışmaya özgü bir mülakat formu hazırlanmıştır.⁶

Bu araştırmada kullanılan mülakat formu, Esenler ve Bağcılar ilçelerinde bulunan vakıf ve derneklere yönelik olup, Esenler ve Bağcılar bölgesiyle sınırlandırılmıştır. Mülakat yapılan vakıf ve derneklerin on tanesi Esenler on tanesi Bağcılar'da olmakla birlikte toplamda 20 vakıf ve dernekle sınırlıdır. İstanbul'un diğer ilçelerini kapsamamaktadır.

Araştırma için uygulanan görüşmeler 2018 Ocak-Haziran aylarında Esenler ve Bağcılar'daki vakıf ve derneklere bizzat gidilerek yapılmıştır. Mülakat 2010-2015 yıllarına ait olduğundan katılımcıların kültürel faaliyetlerinde zamanla değişiklik olabileceği düşünülerek, çalışma yapıldığı zamanla sınırlıdır. Bu araştırma niteliksel bir incelemeyi içermektedir. “Niteliksel araştırmalar bulguların yaygınlığı konusunda ipuçları taşımakla birlikte, kesin hükümler verememektedir.”⁷

Bu çalışmada yalnızca Esenler ve Bağcılardaki vakıf ve derneklerin kültürel faaliyetlerini kapsadığı göz önünde bulundurulmalıdır.

⁶ Nesrin Ayaydın, “**Din Öğretiminde Soyut Kavramların Öğretimiyle İlgili Problemlerin İncelenmesi**”, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2012, s.5.

⁷ Dilek Cindioğlu, **Başörtüsü Yasağı ve Ayrımcılık: Uzman Meslek Sahibi Başörtülü Kadınlar**, İstanbul, TESEV Yayınları, 2010, s.27.

1.4. Araştırmanın Kaynakları ve İlgili Literatür

Esenler ve Bağcılar'daki vakıf ve derneklerin (2010-2015) yılları arasındaki kültürel faaliyetlerinin İstanbul'un kalkınmasına etkisinin incelendiği çalışmamızda, ilk olarak vakıf ve derneklerin tarihi süreç içerisindeki gelişimi ve kültürel faaliyetleri araştırılmıştır. Daha sonra bu kültürel faaliyetlerin kalkınmaya etkisi üzerinde durulmuştur. Bu kaynakların İstanbul'un kalkınmasına etkisi incelenmiştir. Bu etki incelenirken bu ilçelerin sosyolojik dönüşümü ve demografik dönüşümü de etkili olmuştur. Bu ilçelerin nüfusları 1980 ve 1990 yılları arasında en az iki kat artmıştır. Bu durum bu ilçelerdeki STK'ların faaliyetlerine doğrudan etki etmiştir. Sivil toplum kuruluşları üzerine yapılan çalışmalar incelenerek, bu alandaki diğer yazılı kaynaklarda geçen vakıf ve derneklerin kültürel faaliyetleri göz önünde bulundurularak, literatür çalışması yapılmıştır.⁸

Araştırmamızın temeli ilgili kaynaklar üzerine şekillenmiştir. Bu kaynaklar aktif olarak faaliyette bulunan sivil toplum kuruluşları, vakıf ve dernekler, kültürel faaliyetler, kalkınma ile ilgili gerek İstanbul örneği gerekse diğer şehirlerle ilgili yazılmış ve basılmış tez çalışmaları, Bağcılar, Esenler ve İBB'nin 2010-2015 yıllarındaki beş yıllık faaliyet raporları incelenerek birinci el kaynaklarla desteklenmesi açısından önemlidir. Kültürel faaliyetlerin yanında vakıf ve derneklerin tarihi gelişimi ve yaşanan değişimleri aydınlatmak amacıyla bu alandaki var olan kaynak taraması da yapılmıştır.

⁸ Şentürk, Age., s.180.

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVESİ

2.1.Vakıflar

Vakıflar, belli bir sosyal hizmeti gerçekleştirmek amacıyla kurulmuş kuruluşlardır. İnsanların toplumsallaşmasıyla birlikte var olan çeşitli sorunlara karşı birlikte hareket etmek ve sorunlara çözüm üretmek amacıyla yardımlaşma ve dayanışmayı esas alarak oluşturulmuş sosyal kurumlardır. Birçok işlevi bulunan vakıfların toplumlarca farklı tanımlarına rastlansa da genel olarak tanımlarda yardımlaşma ve dayanışma düşüncesi vakıfların kuruluşuna temel oluşturmuştur.

“Arapça bir kelime olan vakıf, lügatte durma, durdurma, hareketten alıkoyma manalarına gelmektedir.”¹ Vakıflar gerçek literatürde kişinin kendi gelirini bir hayır için vakfetmesi ile başlar. “Vakfı yapan kişiye “vâkıf” denir.”² Türk topluluklarının İslamiyet’i benimsemesiyle birlikte İslam kültür ve medeniyetinden birçok alanda etkilenmiştir bunların bir örneği de vakıfların kurulmasıdır. Vakfın İslam hukukunda yer alan tanımı ise; “vakıf, çıkarları halka ait olan, ebedi olarak Cenab-ı Hakkın mülkü hükmünde olmak üzere başkasının mülküne geçirmekten ve mülküne sahip olmaktan hapis ve yasak kılmasıdır.”³

Kişilerin mallarının bir kısmını veya tamamını kendi isteğiyle başkalarının hizmetine bırakması olarak da adlandırılabilir. Ferdin taşınır veya taşınmaz mallarını her türlü maddi ve manevi gelirini gönüllü olarak, yani tamamen kendi rızasıyla vakfetmesidir. “Allah rızası için harici hiçbir tesir ve mecburiyet altında kalmaksızın

¹ Bekir Topaloğlu, Hayrettin Karaman, **Arapça-Türkçe Yeni Kamus**, Nesil Yayınları, Bayrak Matbaacılık, İstanbul, 1991,s. 501.

² Hacı Mehmet Günay, “Vakıf”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* , TDV Yayınları, İstanbul,2012, s.476.

³ Hasan Güneri, **Türk Medeni Kanunu Açısından Vakıfta Amaç Kavramı ve Amacına Göre Vakıf Türleri**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1976, s.5.

kendi rey ve rızası ile şahsi mülkiyetinden çıkarıp hayır ve hasenat maksadıyla yine kendisi tarafından tayin olunan şart ve hizmetlerin ifası için ebedi olarak tahsis etmesidir.”⁴

İslamiyet’in hayır ve hasenata verdiği önemle Müslümanlar arasında vakıflar hızla yayılmıştır. Bu çerçevede vakıf, mülk sahibi tarafından dini şartlara uygun olmak kaydıyla, hayırlı bir işe, hayır ve hasenata bırakılan mal veya mülktür.⁵ İslamiyet’in insanlar arası gelirlerin eşit dağıtılması ve zorda kalan insanların bizzat sorunlarına çözüm üretmek ve İslamiyet’teki zekat inancının birleşmesiyle vakıflar toplumda ayrı bir öneme sahip olmuşlardır. Manevi olarak topluma hizmeti esas alan vakıf kişiye ait bir mülkün insanların hizmetine sunulmasıdır. Maddi anlamda ise kişiye ait olan mülkün kişi mülkiyetinden çıkarılıp ebedi olarak vakıf hizmetine sunulması olarak adlandırılabilir.

İslamiyet’le birlikte birçok alanda hayır ve hasenatlar yapılmaktadır, fakat bu yapılan yardımlar zamanla daha kurumsal bir hal alarak vakıflara dönüşmüştür. Hz. Peygamber ganimetlerden elde edilen yedi tane bahçeyi fakirlere ayırmıştır. Aynı durumda Fedek’teki araziye ailesi ve yolda kalmışlara, Hayber’deki bahçesini ise üç parçaya ayırarak iki parçasını Müslümanlara, bir parçasını da ailesine infak etmiştir.⁶ “İslam’ın ilk yıllarından itibaren var olan vakıflar Emeviler , Abbasiler, Selçuklular ve diğer Türk-İslam devletleri dönemlerinde giderek gelişmiş, yaygınlaşmış ve müesseses bir hal almıştır.”⁷

Selçuklu Devleti döneminde de vakıflara gereken önem verilmiştir. Selçuklu sultanları, şehzadeleri ve din adamları ile ileri gelen zenginler, vakıf kurmakta

⁴ İbrahim Ateş, Abdülkerim Erdoğan, **İl İl Vakıflar**, VGM, Renk Ofset, Ankara, 1986, s. 5.

⁵ Hasan Akay, “Vakıf”, İslami Terimler Sözlüğü, İşaret Yayınları, İstanbul, 1995, s. 494.

⁶ Kamil Miras, **Sahih-i Buhârî Muhtasarı Tecrid-i Sarih Tercümesi ve Şerhi**, Ankara, 1974, C, 8, s.206-207.

⁷ Abdurrahman Okuyan, **Türk- İslam Medeniyetinde Vakıf Müessesesi: Baybur Örneği**, Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Yayınlanmış Makale Samsun, 2018, s.117.

birbirleri ile rekabet halinde bir anlayışın içine girmişlerdi.⁸ Bu hayır anlayışı Osmanlı Devletinde giderek artmış ve her alana yayılmıştır. Osmanlılarda belediye hizmetleri için şehir halkından vergi alınmamaktaydı. Halktan vergi alınmaması halkın kendi ihtiyaçlarını karşılamaları için vakıf kurmaya yönlendirmiş ve bu çerçevede halk tarafından hemen hemen her yerde vakıflar kurulmuştur. Bu kurulan vakıflar belediye işlerini gönüllü olarak üstlenmiştir. Çünkü tüm bu hizmetler vakıflar tarafından gönül esasına dayalı olarak görülmekteydi. Osmanlı topraklarında belediyelerin ve vakıfların aynı anda faaliyet göstermesi belediyelerin faaliyetlerini kolaylaştırmıştır. Vakıflar kanalıyla yol, imaret, bedesten ve çeşmelerin yapılması gibi bu hizmetler vakıflar tarafından da yerine getirilmeye çalışılmıştır”⁹ Kurulan vakıfların hizmet alanları incelendiğinde, yoksullardan yetim çocuklara yardım etmeye, evlenecek genç kızların çeyizlerini hazırlamaktan çocukların emzirilmesini sağlamaya, öğrencilere burs ve kalacak yer temin etmekten işsizlere iş bulmaya, cadde ve sokakların temiz tutulmasından hayvanların himayesine kadar oldukça geniş bir hizmet anlayışının olduğu görülmektedir¹⁰

Yukarıda bahsettiğimiz konular çerçevesinde vakıflar kuruluşundan günümüze kadar çeşitlilik gösterse de temel olarak aynı amaca hizmet etmişlerdir. İslamiyet’le ortaya çıkan vakıflar Selçuklular ile şekillenmiş, Osmanlı Devletinin çalışmalarıyla gelişmiş ve Cumhuriyetle birlikte farklı düzenlemeler olsa da asıl amacından uzaklaşmamıştır. Günümüzde faaliyetlerini sürdüren vakıflar Cumhuriyetin ilk yıllarında 3 Mart 1924’te çıkarılan bir kanunla Evkaf Nezareti kaldırılarak, Vakıflar Genel Müdürlüğü kurulmuş ve Vakıflar Genel Müdürlüğüne bağlanmışlardır.

⁸ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti Teşkilatına Medhal*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara , 1970, s.10.

⁹ Mehmet Güleç, **Türkiye’de Vakıf İşletmeleri’nin Özel Sektörü Biçimlendirici Rolü’nün İrdelenmesi**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Ankara, 2006, s.9

¹⁰ Ziya, Kazıcı, **“Vakıf Medeniyeti”**, *Sivil Toplum Düşünce ve Araştırma Dergisi*, İstanbul 2006, S.15, s.172-173.

Sivil toplum kavramının 1800 yıllardan sonra dünyada yer almasıyla vakıflar da bu kavramla özdeşleşmiştir. Çünkü sivil toplum herhangi bir amaç için bir araya gelmiş bireylerin oluşturduğu guruplardır. Vakıflarda ülkede var olan ve devletin yeteri kadar ulaşamadığı kişi veya yerlere ulaşmayı sosyal bir amaç edinmiş sivil toplum kuruluşlarının başında yer alırlar. Bu durum sosyal girişimcilikte vakıfların rolünü ortaya çıkarmaktadır.

2.1.1.Vakıf Çeşitleri

Vakıf çeşitlerini genel olarak Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren 1926 yılında yayınlanan Medeni Kanundan önce ve Medeni kanundan sonra kurulan vakıflar olarak iki ana bölümde irdelemek gerekir.

2.1.2.Medeni Kanunun İlanından Önce Kurulan Vakıflar

Mazbut (Kaydedilmiş) Vakıflar, yöneticileri bulunmayan, vakfin devamlılığını sağlamak için yönetimi devlet adına VGM tarafından yürütülen vakıflardır. “Medeni Kanun’da ayrı ayrı mazbut tesisler tüzel kişiliğinden bahsedilmemiş; tesislerin hepsi bir kamu kuruluşu tüzelkişiliği sahibi olan Vakıflar Genel Müdürlüğü tüzelkişiliği altında toplanmıştır.”¹¹ VGM. mazbut vakıfların yönetimi bakımından bir idare merkezi ve bir kamu müessesesi mahiyetindedir. “Kanun koyucu, mazbut vakıfların konusunu teşkil eden hususların tek elden bir devlet müessesesi şeklinde idaresini uygun görmüş ve bu işi bir kamu hizmeti sayarak tüzel kişiliği bulunan VGM.'yi kurmuştur.”¹²

Mülhak vakıflarda ise her vakfın bir yöneticisi tayin olunur ve bu yöneticiler kendi işleyişleri ile ilgili kurumsal olarak kendi vakıflarını yönetmek için yardımcılarını kendileri belirler. ÖZTÜRK’e göre mülhak tesisler, vâkıfın vakfetmiş

¹¹ Şennur Şenel, Zehra Tuyan, **1926-1967 Yılları Arasında Türkiye Cumhuriyeti’nde Kurulan Tesisler.** Gazi Üniversitesi, Akademik Bakış. Cilt . 3, Sayı.5, Ankara ,2009, s.136

¹²**Cumhuriyet’in 50. Yılında Vakıflar,** VGM Yayınları. İstanbul 1974, s.5.

olduğu malını kullanmak istediği yerlere vermesi işini üstlenecek kişiye vermesi yani Vakıflar İdaresi dışında resmi olmayan farklı bir makamı mütevellî tayin etmesidir.¹³ “Mülhak Vakıflar, kanun hükümleri dahilinde tayin olunan mütevellîleri tarafından idare edilen, mazbut vakıflardan farklı olarak ayrı ayrı tüzel kişiliği haiz olan vakıflardır.”¹⁴ Bu vakıflar şahıslar tarafından yönetilse de Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün faaliyet alanına göre hizmetlerini yürütürler. “Bu vakıflarda vakfı yöneten ve işleyişini düzenleyen bir yönetim kademesi vardır. V.K. m. I/II’ye göre mülhak vakıflar, mütevellîliği vakfedenlerin ferilerine şart edilmiş vakıflar olarak ifade edilmiştir. VGM.’nün bu vakıflar üzerinde geniş bir denetleme hakkı vardır.”¹⁵

Osmanlı Devleti’nin sınırlarının genişlemesiyle birlikte himayesine farklı milletlerin girmesiyle diğer uluslarda kendi kültürünü yaşatmak ve bir arada bulunmak için vakıflar kurmuşlardır. Farklı ulusların ve azınlıkların kendi kültürlerini korumak ve yaşatmak amacıyla kurduğu birçok vakfa rastlamak mümkündür. Bu vakıflar müstesna vakıflar olarak adlandırılır. Tanım olarak ; “Müstesna Vakıflar (Cemaatlere ve Esnafa Ait Vakıflar) olarak ikiye ayrılırlar. Cemaatlere ait vakıflardan kasıt, ülkemizdeki azınlık konumunda bulunan Rum, Ermeni, Yahudi vb. gibi azınlıklar tarafından idare edilen, onların dini, kültürel, sosyal gereksinimlerini karşılayan vakıflardır.”¹⁶

2.1.3.Medenî Kanunun İlanından Sonra Kurulan Vakıflar

Aile Vakıfları aile bireyleri arasında birlikteliği ve dayanışmayı sağlamak ve aile bireylerinin daha sağlıklı bir yaşam sürmeleri ve ailenin geleceğini güvence altına alıp aile bireylerine var olan maddî ve manevî değerlerini aktarmak amacıyla kurulmuşlardır. Dini Vakıflar ise temel amaç olarak bireylerin inançları çerçevesinde gerekli ibadetlerini yapmayı amaç edinmiş vakıflar olarak adlandırabiliriz. Bu gaye

¹³ Nazif Öztürk, **Menşei ve Tarihi Gelişimi Açısından Vakıflar**, VGM Yayınları, Ankara 1983, s. 96.

¹⁴Güleç, **Age.**, s.20.

¹⁵**Cumhuriyet’in 50. Yılında Vakıflar**, VGM Yayınları, İstanbul ,1974, s.5.

¹⁶Şükrü Kızılot, **Kurumlar Vergisi Kanunu ve Uygulaması**, C.I, Ankara, 1990, s.128.

ile kurulan dini vakıflar ibadethane yapmak için çeşitli faaliyetler yürütürler. Bu faaliyetlerin dışında da ihtiyaç duyulan hastane, okul gibi kurumları da yaparlar. Sosyal Sigorta Vakıfları çeşitli kurumlarda çalışan üyelerinin karşılaştıkları sorunlarını çözmek ve onlara ekonomik güvence sağlamak gibi amaçlarla kurulmuş kurumlardır. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları hiçbir sosyal güvenlik kurumuna bağlı olmayan ekonomik olarak yoksul olan ve yardıma muhtaç olarak kabul gören vatandaşlara bu sorunlarını çözmek ve onlara destek olmak amacıyla kurulmuş kurumlardır. Yükseköğretim Vakıflarının temel amaçları faaliyetleri daha akademik ve bilimsel olarak yürütmek amacıyla üniversite kurmalarına bizzat izin verilen ekonomik amaç taşımayan vakıflardır. Günümüzde bu çerçevede eğitim alanında bu vakıflara bağlı olarak birçok üniversite kurulmuştur. Kamusal Vakıflar bir takım kamu hizmetlerinin yerine getirilmesi için bizzat devlet tarafından kurulan ve çalışmaları desteklenen vakıflardır. Kamuya Yararlı Vakıflar gelirlerini kamu hizmetlerine harcamayı amaç edinmiş vakıf türleridir. “1926 yılında kabul edilen Medeni Kanun’da “Aile Tesisleri” ve “Dinî Tesisler” olmak üzere sadece iki tane amaçtan bahsedilmişse de, kurulan tesisler arasında, eğitim ve sağlık hizmeti, kütüphane(3 adet), hayvanları korumak vb. ve işçilere gibi amaçlarla da tesislerin kurulduğu görülmektedir.”¹⁷

2.1.4. Vakıfların Tarihi Gelişimine Genel Bir Bakış

Türkiye Selçuklu Devleti döneminde sultanlar ve ileri gelen devlet adamları, sosyal yardımlaşma ve dayanışma bilincini canlı tutmak için kurulan vakıfların faaliyetlerini desteklemişlerdir. Eğitim, sağlık, imar, ulaşım, iskân ve bayındırlık gibi alanlarda faaliyet gösteren ve bu amaca hizmet eden müesseselere ait vakfiyelerde bu amacı görmek mümkündür. Bu vakıflarda yolda kalmışların doyurulması, yardım edilmesi, fakirlerin doyurulması, cenazelerin kaldırılması, zorda kalan kimselerin

¹⁷ Şennur Şenel, Zehra Tuyan, **Age**. s.136

korunması, sosyal hizmetin sağlanmasına gibi pek çok alanda vakfiyeler toplumun temel taşı olarak o dönemde hemen her alanda hizmetler vermişlerdir.¹⁸

Osmanlı Devleti döneminde vakıfların kurulması noktasında hemen her padişah döneminde çeşitli destekler olmuştur. Bu desteklerle birlikte farklı alanlarda hizmet verecek birçok vakıf kurulmuştur. Vakıfların desteğiyle devletin her bölgesinde birçok eser imar edilmiş veya onarılmıştır. Örneğin hastaneler yapılmış, kaleler ve surlar tamir ettirilmiştir. Bununla birlikte vakıflarının imar ettiği eserlerin başında camiler gelmektedir. Camiler sadece ibadete mahsus yerler olmayıp öğretim hizmetinin de yürütüldüğü mekânlar olmuştur. “Vakıfların gördüğü hizmetler sayesinde, halkın yardımlaşma duyguları dışarıya yansımış ve bu sayede Osmanlıda ki değişik milletler arasındaki bütünleşme ve kaynaşma daha sağlamlaştırılmıştır .”¹⁹

Günümüz Türkiye’indeki vakıf sistemi, üç gelenek tarafından şekillenmiştir. Bu şekillenmede Roma/Bizans döneminin, Osmanlı/Türk vakıf sisteminin ve Fransız İhtilali’nin etkisinin olduğu düşünülmektedir. Bu etkiler nedeniyle çeşitli dönemlerde vakıflarda bir takım değişiklikler görülmüştür. Selçuklu ve Osmanlı Devleti döneminde vakıflar kurulurken İslami ilkeler çerçevesinde kurulmuşlardır.²⁰ Günümüz Türkiye’inde var olan vakıflar irdelendiğinde bu üç kuşağın etkilerini görmek mümkündür. Bu izler gerek mimari yapılarda gerekse kültürel faaliyetlerde kendisini açıkça hissettirmektedir.

Osmanlı Devletinde faaliyet gösteren vakıfların kuruluş amacının temelinde İslam dinine hizmet etmenin olduğu düşünülmektedir. Özellikle zenginler mallarının bir kısmını veya tamamını bu amaçla kullanmış, vakıflara infak edip bağışta bulunmuşlardır. Vakıfların ahirette kurtuluş amacı olarak görülmesinin vakıfların sayılarının artmasına etkisi olduğu düşünülmektedir.

¹⁸İsmail Çiftçioğlu, **Sosyal Yardım ve Dayanışmada Vakıf Kültürünün Yeri ve Önemi**, Sivil Toplum Dergisi, yıl:4, sayı:15, İstanbul, 2006. s.4.

¹⁹Tuncay Aydın, **Eski Vakıf Hükümlerimiz ve Vakıflarla ilgili Bazı İnceleme ve Sorunlar**, Yıldız Sarayı Vakfı Yayınları, İstanbul, 1984. S.306.

²⁰Murat Çizakça, **Osmanlı Dönemi Vakıflarının Tarihsel ve Ekonomik Boyutları**, TÜSEV Yayınları, Yıl:3, Sayı:18, İstanbul, Aralık 2006, s.22.

Osmanlı Devletinde kişiler özel mülklerini hayır ve hasenat için vakıflara bağışlamışlardır. Bu durum vakıf kurulmasına olumlu yansımış ve vakıfların gelişimine katkı sağlamıştır. Tanzimat Fermanıyla birlikte müsadere sisteminin ortadan kalkması vakıfların kurulmasını olumsuz manada etkilemiştir. Tanzimat Fermanından önce zenginler müsadere sisteminden etkilenmemek için mallarının bir kısmını vakıflara bağışlayarak insanların hizmetine sunmuşlardır. Bu vergi sistemindeki değişim ve özel mülkiyet anlayışı vakıf sistemini de doğrudan etkilemiştir. Bu durum gösteriyor ki Osmanlı döneminde vakıf kurmanın bir amacı özel mülkünü müsadere sisteminden korumaktır. “Bu döneme kadar, yönetici elit kesimin bir üyesi mülkünü ancak vakfa dönüştürerek, yani Allah’ın mülkiyetine geçirerek koruyabilirdi. Son olarak sosyal prestij kazanmak da vakıf kurmak için bir diğer önemli motivasyondur.”²¹

Vakıflar Yükselme Döneminde bizzat padişahlar tarafından teşvik edilmiş hatta padişahlar kendi gelirlerini bizzat vakıflara bağışlayarak bu konuda öncülük etmişlerdir. Padişahlar ve padişah ailesinden olan kişiler büyük külliye inşaatları buralara zengin gelir kaynakları tahsis ederek topluma örnek olmuşlardır. “ Bu yapılan külliye örnek olarak Süleymaniye Camii Külliyesi veya Fatih Camii külliyesi verilebilir. On altıncı yüzyılda yapılan bir tespite göre 1453-1546 yılları arasında İstanbul’da 2515 tane vakıf vardır .”²²

Osmanlı’nın klasik döneminde, devlet ve vakıf sistemi işbirliği içerisindeydi. Bu işbirliği vergi muafiyetinin yanı sıra devlet tarafından sağlanan doğrudan finansal destek şeklinde gelişmiştir. Buna örnek olarak Osmanlı para vakıflarının vergiden muafiyeti gösterilebilir. Osmanlı devleti, vakıflara önemli gelirleri bu dönemde akıtmaktadır. Mukataa adı verilen bazı vergi gelirleri vakıflara ayrılmıştı. Vakıflara ait olan araziler, vakıflara gelir elde etmek amacıyla kiraya verilmiştir. Bu gelirleri elde etmek için kiraya verilen vakıflara ait olan bu arazilere mukataa araziler denirdi.

²¹Murat Çizakça, **Osmanlı Dönemi Vakıflarının Tarihsel ve Ekonomik Boyutları**, TÜSEV Yayınları, yıl:3, sayı:18, İstanbul, Aralık 2006, s.23-24.

²²Mehmet İpsirli, **Osmanlı’da Vakıfların Tarihi Gelişimi**, Sivil Toplum Dergisi, Yıl:4, Sayı:5, İstanbul, Aralık 2006, s.65.

“Mukataa, vakfa ait taşınmaz üzerinde bina yapmak, ağaç dikmek, ekmek veya biçmek karşılığında mutasarrıf(tasarruf eden) her yıl arazi sahibi vakfa verilmek üzere arazi için tayin edilmiş senelik kira bedeli olarak adlandırılan arazilere denir.”²³

19. ve 20. yüzyıllarda dünyada meydana gelen devlet yapılarındaki değişikliklerle birlikte vakıf sisteminde de birtakım değişiklikler meydana gelmiştir. Devletlerin sosyal devlet anlayışı ile birçok alanda halka hizmet verme anlayışı gönüllü vakıf sistemini oluşturmuştur. Zamanla gönüllü vakıf sisteminde değişiklikler yaşanmıştır. “Gönüllü vakıf sektörünün yerine getirdiği işlevleri, yerini pek çok ülkede olduğu gibi devlet tarafından sağlanan hizmetlere bırakmıştır. Sosyal devletin evrensel büyümesinin Türkiye’deki etkisi Türk vatandaşlarının sosyal beklentilerinin sorumluluğunu devlet sistemine yüklemesidir.”²⁴

Fransız ihtilali sonrasında ve Sanayi inkılabı ile birlikte Avrupa devletleri Osmanlı Devletine kendi sistemini aktarma noktasında birtakım baskılar yapmaya başlaması, Osmanlı devlet adamlarını her alanda olduğu gibi vakıf sisteminde de birtakım değişikliklere itmiştir. 2. Mahmut Yeniçeri Ocağını kapatmış ve bu ocağın bağlı olduğu vakıfları devlet mülkiyetine aktarmış, bu vakıflar belirli aralıklarla satılarak hazineye gelir kaydedilmiştir. “İkinci Mahmut döneminde 1826 yılında Evkaf-ı Hümayun Nezareti kurularak vakfın gelirlerinin vakıf tarafından değil Maliye Nezareti tarafından toplanacağı kabul edilmiştir. Maliye Nezareti bu vakıfların gelirlerini toplamaya başlamış ancak bu gelirleri vakıflara geri ödemesini hem geciktirmiş hem de engellemiştir.”²⁵

Yapılan araştırmalarda İkinci Abdülhamit Dönemine kadar vakıfların işleyişinde birtakım duraklamalar meydana gelmiştir. İkinci Abdülhamit Döneminden önce duraklama evresinde olan vakıf sistemini eski yapısına

²³Ali Em, **Türk Hukuk Sisteminde Vakıflar**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2006, s.7.

²⁴ Çizakça, **Age.**, s.22.

²⁵ İpsirli, **Age.**, s.68.

kavuşturmak için yapılan desteklerle birlikte vakıflar tekrar eski yapısına kavuşmuş ve hemen her alanda bir çok vakıf kurulmuştur.“İkinci Abdülhamit döneminden itibaren daha da hızlı gelişmekte olan vakıfların hizmetlerinin merkezileştirme uygulamaları sonucunda, on sekizinci yüzyılda yirmi bin vakıf varken Cumhuriyet’e miras kalanların sayısı 5859 tanedir .”²⁶

Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulması ile birlikte vakıflar konusunda da birtakım değişimler yaşanmıştır. İlk olarak 3 Mart 1924 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü kurularak tüm vakıflar, Vakıflar Genel Müdürlüğüne bağlanmıştır. Bu kurumun kurulması ile birlikte yeni bir vakıf sistemi oluşturulmuştur. Cumhuriyet döneminin vakıf stratejisi belirlenmiştir. “Bu strateji, yeni dönemin vakıf modelinin Türk Medeni Kanununda ‘tesisler’” adında düzenlemesi, Osmanlı Devleti’nden devralınan vakıflar için ayrı bir vakıflar kanunu yapılarak uygulamaya konmasıdır.”²⁷

Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün 3 Mart 1924 tarihinde kurulmasının ardından vakıfların işleyişi hakkında “vakıflar kanunu” çıkarılmıştır. Çıkarılan bu kanun 2762 sayılı Vakıflar Kanunudur. Çıkarılan bu kanun 1935 yılında yürürlüğe alınmıştır. Bu kanunun çıkarılmasındaki asıl amaç, Cumhuriyetle birlikte yeni bir vakıf sistemi kurmaktır. Bu döneme kadar faal olan vakıflara ait taşınmazlarının sayısı 62.186 idi. Osmanlı Devleti’nden devralınan vakıf sisteminde kurulan vakıf türleri: Mazbut, Mülhak ve Müstesna vakıflar. Vakıflar kanununun yürürlüğe girmesiyle tüm vakıflar, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından denetimi altına alınmışlardır vakıflardır. “Azınlık ve cemaat vakıfları, azınlıkların dinsel, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını karşılamak için kurulan vakıflardır. Bu vakıflar, Vakıflar Genel Müdürlüğünün gözetim ve denetimine tabidir. Bu çerçevede ülkedeki tüm vakıflar, Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün denetimi altına alınmıştır.”²⁸

²⁶ Çizakça, Age, s.28.

²⁷Davut Aydın, **Türkiye’de Hayırseverlik, Vatandaşlar, Vakıflar ve Sosyal Adalet**, TÜSEV Yayınları, Sena Ofset Ambalaj, İstanbul, 2006, s.37.

²⁸ Aydın, **Age.**, s.39.

Osmanlı Devleti'nden sonra vakıfların sayılarında ciddi azalmalar görülmektedir. Bu azalmaya neden olan sebepler arasında ise Osmanlı Devleti'nin ardından sınırların daralmasının yanında, Cumhuriyetin ilk yıllarında çıkarılan vakıflar kanununun da etkisini görmek mümkündür. 1930 ile 1970 yılları arasında düşen vakıf sayıları 1970 yıllarında yapılan düzenlemelerle ve kanunlarda yapılan değişikliklerle yeni vakıflar kurulmaya başlanmıştır.” 903 sayılı yasa ile, vakıfların vergiden muaf tutulması ile ilgili yapılan düzenlemeler vakıfların tescillenmesin de ciddi artışlar meydana getirmiştir. Özellikle 1990'lı yıllarda büyük artış olmuştur. Bu artışın ana sebebi derneklerin tabi olduğu yasal prosedürden kaçıştır.”²⁹

2.2.Dernekler

Dernek kavramının çeşitli tanımları olmakla birlikte, insanların belirli bir amacı gerçekleştirmek arzusuyla bir araya gelerek oluşturdukları kurumlar olarak adlandırabiliriz. Bu oluşum bireysel ihtiyaçlardan çok hedef kitlenin ihtiyaçlarını gerçekleştirmeyi amaç edinir. Bu çerçevede bir çalışma programı hazırlanır ve faaliyetlerini bu doğrultuda yürütürler. “Dernek, belli bir ideal amacı gerçekleştirmek üzere, yasada öngörülen asgari sayıdaki kişinin, gönüllü olarak bir araya gelmek suretiyle bilgi ve çalışmalarını sürekli olacak şekilde ve belli bir isim altında birleştirdikleri, tüzüğüne göre örgütlenmiş ve tüzel kişilikle donatılmış bir kişi topluluğudur .”³⁰

“Dernekler Kanunu çıkarılarak, derneklerin kuruluşu ve işleyişi çeşitli kanunlarla sınırlandırılmış ve bu çerçevede derneklerin işleyişi kontrol altına alınmıştır. Bu kanunlar 5253 sayılı Dernekler Kanunu 2.ve 4721 sayılı Medeni Kanunun 56. maddesinde de dernek; kazanç paylaşma amacı dışında, kanunlarla yasaklanmamış belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, en az yedi gerçek

²⁹ Aydın, **Age.**, s.40.

³⁰ Bilge Öztan, **Tüzel Kişiler**, Turhan Kitabevi, Ankara, 1998, s. 44.

veya tüzel kişinin, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kişi toplulukları olarak tanımlanmıştır .”³¹

İstanbul’da kurulan derneklere baktığımızda genel olarak Hemşeri dernekleri sayı olarak ağırlıktadır. Bir şehirde kişileri diğer guruplardan ayıran bireylerin oluşturduğu bu derneklerin kurulma amacı yöre insanlarının birlikte hareket etme duygusudur. “Hemşeri dernekleri “hemşerileri bir araya getirmek”, “dernek çatısı altında toplamak”, “yöresel değerleri korumak”, “gelinen yöreye ait kültürel değerleri korumak, yaşatmak”, “maddi durumları kötü olanlara destek olmak, yoksul ailelerin çocuklarına burslar vermek” ve “kendilerini rahatça ifade edebilecekleri bir ortam oluşturmak” olarak gösterilmektedir.” Hemşeri derneklerinin temel işlevleri kente göçle gelen bireylerin kente uyumunu sağlamak, yaşadığı uyum problemlerini birlikte çözmek ve gerekli durumlarda birlikte hareket etme duygusudur. Bu duyguyla kurulan derneklerin çalışmalarını bir bütün olarak, toplumla işbirliğine yönelmeyi hedefleyen guruplar olarak değerlendirememekle birlikte yaşanan kente adaptasyon sorununu ortadan kaldırması için yapılan faaliyetler kent kültürü açısından olumlu olarak değerlendirilir.³²

A. Turan’a göre dernekler, kentleşme ile ortaya çıkan yabancılaşma sonucu yalnız kalan bireylerin, benzer fikirlere sahip bireylerle bir araya gelerek fikirlerini paylaşmak ve varlıklarını devam ettirmek için kurulan örgütlü yapılar olarak tanımlanmaktadır. Kültür, dayanışma ve hayır kurumları olarak bilinen bu örgütlenmeler, bireylerin tek olarak yapamayacakları işleri, arzu ettiklerini gerçekleştirmek amacıyla kurulmuşlardır.³³

Kuruluş amaçlarından biri yalnızlık duygusunu ortadan kaldırmak, birlik ve beraberlik ruhu oluşturmak olan derneklerin, üyelerinin yaşanan şehre kısa sürede

³¹ Dernekler Mevzuatı, **Değişikliklerle Dernekler Mevzuatı**, Ankara, 2007,s.15.

³²Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, **Kentleşme Şurası 2009,’Kentlilik Bilinci, Kültür ve Eğitim Komisyonu Raporu**, Ankara, Nisan 2009. s.30.

³³ Aydın Turan, “**Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye’de Dernekler ve Vakıflar Hukuku**”, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale, 2008, s.31.

adapte olmaları noktasında ciddi katkıları olmuştur. Fakat derneklerden bazılarının yaşanılan kente aidiyet duygusu kazandırmak yerine zaman zaman kuruluş amacından uzaklaşıp kendi yöre kültürünü yaşatmayı tercih ettikleri görülmektedir. Bu durum kent kültürüne zarar vermekte, kente aidiyet duygusunu ortadan kaldırmakta, kültür çatışması kavramını ortaya çıkarmaktadır. Bunun sonucunda da kentte kendi yöresel ve kültürel değerlerini yaşatmaya uğraşan ve yalnızlaşan, kentten ve kentin sorunlarından uzaklaşan bireyler oluşmaya başlamıştır.³⁴

2.2.1. Derneklerin Tarihi Gelişimine Genel Bir Bakış

Derneklerin günümüzdeki faaliyetlerini anlamak için tabii ki geçirmiş olduğu değişim ve gelişim evrelerine bir göz atmak gerekir. Dernekler genel anlamda aynı amacı taşıyan insanların bir araya gelerek bir faaliyet bütünlüğü çerçevesinde hareket etmelerinden ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda derneklerin tarihi seyrini incelemek gerekir.

Osmanlı Devletinde derneklerin gelişimini, Lale Devri'nden itibaren ele almak gerekir. Bu dönemde yapılan çeşitli ıslahatlarla Avrupa'dan etkilenilmiş ve Avrupa'yı takip edebilmek amacıyla bazı merkezlerde elçilikler açılmıştır. Bu elçilerin çalışmalarının ardından batıyla ilişkiler daha da gelişmiş ve bu medeniyetten etkilenilmiştir. 3 Kasım 1839'da ilan edilen“ Tanzimat Fermanı'nda, can güvenliğinin sağlanması, ırz ve namusun, mülkiyetin korunması, vergi gibi konular yer almıştır. Düşünce, dernek kurma, toplantı, çalışma ve sözleşme özgürlüklerinden bu fermanla bahsedilmemiştir.”³⁵ Tanzimat Fermanıyla Avrupa'ya eğitim amacıyla öğrenci gönderilmiştir. Bu öğrenciler edindikleri bilgilerle ülkeye döndüklerinde bir sivil aydın grubu oluşmuş, sivil toplum kavramının bu dönemde yaygınlaştığıdır.

³⁴ Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Age, s.79.

³⁵Ergun Özbudun, **Türk Anayasa Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara,1997, s.3.

Tanzimat Fermanı ile başlayan süreç bir dönüm noktası olarak yerini almaktadır. Bu dönemde siyasal anlamda ülke yönetimine katılım sağlamaya başlayan halk bu süreçte bazı aydınların etkisi ve baskısı altında kalmıştır. Bu durum sivil toplum kuruluşlarının geleceğine önemli anlamda yön vermiştir. “Bu dönemde, sivil toplumun amacı olan katılımcı siyasal sistemin oluşması amaçlanmış, ancak batılı değerleri savunarak katılımcılık adına bir yerlere gelmiş olan aydınlar, kendilerine karşı olan grupların oluşumunu engellemiş, hatta bu gruplar üzerinde tahakküm kurmuşlardır.”³⁶

Osmanlı Devletinde vakıfların yanında derneklerin kurulma süreci 1800’lü yıllarda başlayan birtakım girişimlerle şekillenmeye başlamış fakat asıl çalışmalar II. Meşrutiyet döneminde yoğunluk kazanmış ve Meşrutiyetin ilanı ile dernekler de sivil toplum hayatında yer almaya başlamıştır. Bu kurulan dernekler Osmanlı yönetimine karşı faaliyet yürüten STK’lar olarak karşımıza çıkmaktadır. “Sivil toplumun gelişmesini derinden etkileyen toplantı yapma özgürlüğünü, basın hürriyetini, grev hakkını, dernekleri düzenleyen yasalar II. Meşrutiyet döneminde çıkarılmıştır. Dernek kurma hakkı ilk defa 1908 Meşrutiyet Anayasası’nda sınırlı bir hak olarak tanınmıştır.”³⁷

II. Meşrutiyetin 1908 yılında ilan edilmesinin ardından derneklerin yapılarının tartışıldığı ve şekillenmeye başladığı bu süreç çıkarılan kanunlarla Osmanlı anayasasında yerini almaya başlamıştır. “Osmanlıda dernekler ile ilgili en önemli gelişmelerden biri 1909 tarihli ‘Cemiyetler Kanunu’”dur. Bu kanun, 1901 tarihli Fransız Dernekler Kanunu model alınarak hazırlanmıştır. Cemiyetler Kanunu Osmanlılığı korumayı hedef aldığı için, etnik unsurlara dayalı dernek kurmayı yasaklıyordu.”³⁸

³⁶Necdet Aksoy, Mustafa Torun, **Türkiye’de STK’ların Sivilliyi, 3. Uluslar arası Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi Bildiri Kitabı**, Çanakkale, 2006, s.51.

³⁷Fikret Toksöz, **AB Uyum Süreci ve STK’lar**, 12-13 Aralık 2003 Tarihli Sempozyum, Tarih Vakfı Yayınları İstanbul 2003, s.142.

³⁸Gülgün Erdoğan Tosun, **Devlet-Sivil Toplum İlişkisi**, Alfa Yayınları, İstanbul 2001, s.249.

Cumhuriyetin ilanıyla birlikte 1923'te dernekler kanununda çeşitli değişikliklere gidilmiştir. II. Meşrutiyetle birlikte var olan dernekler kanununda değişiklikler yapılmış ve derneklerin faaliyetleri yürütme organına devredilmiştir. Türk Medeni Kanununun 1926 yılında ilanına kadar devam eden bu düzenleme ile Medeni kanunla yeni bir boyutla dernekler tüzel kişilik kazanmışlardır. Bu tüzel kişilik 1938 yılında yapılan bir değişiklik ile ortadan kalksa da daha sonra dernekler tüzel kişiliklerini elde etmişlerdir. Dernekler II. Dünya Savaşının ardından Türkiye de başlayan demokratik adımlardan olumlu yönde etkilenmişler. “Bu durum 1946 yılına kadar sürmüştür, bu yılda çıkan 4919 sayılı kanunla dernek kurma iradesinin açıklanmasıyla derneklerin tüzel kişilik kazanmasını öngören bir düzenleme gelmiştir. Ancak bu düzenleme kısa bir süre devam etmiş, bu kanunun varlığını sürdürmesine karşın, 6761 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu ile kısıtlamalar getirmiş, bu durum 1961 Anayasasına kadar varlığını sürdürmüştür.”³⁹

“Dernekler kanununda 1961 yılında yapılan düzenlemelerle geniş özgürlükler verilmiştir. Fakat 1971 yılında ülkenin yaşadığı siyasi kargaşa ortamı derneklerin özgürlüğünü de 1972 yılında kısıtlamıştır.”⁴⁰ Bu sürecin devamı olan 12 Eylül 1982 askeri müdahalesinin ardından 1983 yılında sıkıyönetimle birlikte derneklerin faaliyetlerinde yavaşlamalar görülmüştür. Avrupa birliği ile müzakerelerin başlamasına paralel olarak dernekler ile ilgili kanun 2004 yılında tekrar düzenlenerek dernekler günümüzdeki durumuna kavuşmuşlardır. Bu düzenlemenin ardından dernek sayılarında hızlı bir artış olmuştur.

İstanbul'un gelişmesine paralel olarak sayıları 2000'li yıllarda artmaya başlayan derneklerin nüfusun artması ve çeşitlenmesine bağlı olarak daha da artacağını öngörülmektedir. İnsanlar sosyal ve kültürel olarak belirli bir seviyeye gelince toplumsal birlikteliği sağlamak, dayanışmayı arttırmak amacıyla dernekleşmeye yönelmektedirler. “Türkiye’de 2006 yılında hemşeri dernekleri sayısı

³⁹ Aydın Turhan, “Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye’de Dernekler ve Vakıflar Hukuku“, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi Çanakkale, 2008, s. 34.

⁴⁰ Turan, *Age*, s. 34.

8.135 olarak belirlenmiştir, toplam derneklerin yaklaşık %5'i hemşeri dernekleri olup, bu oran İstanbul için %27 gibi yüksek bir oranda belirlenmiştir. 2009 Şubat itibariyle Türkiye genelinde faaliyetine devam eden 80.642 adet, fesih olan 123.544 adet olmak üzere toplam 204.186 adet derneğin kaydı yer almaktadır. Ayrıca Türkiye'de "hemşeri" kategorisinde sınıflanmış 8.360 adet dernek faaliyet göstermektedir."⁴¹

2.3. Kültürel Faaliyetler

2.3.1.Kültür

Kültür kavramı, insanların neden birbirlerine benzediklerini veya benzemediklerini ve neden değiştiklerini açıklamaktadır.⁴² İnsanların yaşamlarında onları diğer topluluklardan ayıran birtakım kendilerine has yaşantıları kültür olarak adlandırılabilir. Veya insanların değer yargılarına bakarak onların kültürel yapıları hakkında fikir yürütebiliriz. Kültür basit tanımıyla toplumların kuşaktan kuşağa aktardığı maddi ve manevi öğelerinin tamamına denir.

Kültür bir toplumun oluşmasında, değer yargılarının ortaya çıkmasında etkili olan maddi ve manevi öğelerin tamamını kapsar. Kültürün etimolojik(köken) olarak *kült* le ilgili olduğu ve her iki kelimenin de Hind-Avrupa dillerinde ortak bir kelime olan "*kwel*"den türediği düşünülmektedir.⁴³ Kültürel faaliyetler insanlara özgüdür. İnsanlar yaşadıkları yerin çevresel etkilerini kendi değer yargılarıyla bütünleştirerek kültürlerini oluştururlar. Bu oluşturdukları değer yargıları ve günlük yaşama biçimleriyle diğer guruplardan ve topluluklardan onları ayıran, farklı kılan bu özelliklerini kültür olarak adlandırmak mümkündür.

Türkiye'de kültür politikalarında fark edilebilir bir değişimi gündeme gelmektedir. Belli geleneksel yapılara uygun olarak biçimlendirilmiş kapalı bir toplumun, pasif vatandaşlar yetiştirme döneminin gereksinimleri doğrultusunda

⁴¹ http://www.dernekler.gov.tr/_Dernekler/Web/Gozlem2.aspx?sayfaNo=74 erişim 04.02.2009.

⁴² Bozkurt Güvenç, **Kültür Konusu ve Sorunlarımız**, Remzi Kitabevi yayınları, İstanbul, 1985, s.1.

⁴³ Aliya İzzetbegović, **Doğu ve Batı Arasında İslam**, Nehir Yayınları, İstanbul 1987,s.91.

oluşmuş olan eski kültür politikaları günümüz şartlarında artık sürdürülemez hale gelmiştir. “Belirli koşullar kapsamında ortaya çıkan kültür politikalarının bu koşullarla sınırlı ömürleri olduğunu ve yeni koşulların yeni politikalar gerektirdiğini bir an evvel fark etmek önemlidir .”⁴⁴

Günümüzde göçle gelen nüfusu kente adapte etmek ve bir kent kültürü oluşturmak için özellikle yoğun göç alan yerleşim bölgelerinde ciddi çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalara özellikle belediyeler önyak olmaktadır, belediyeleri bu noktada görev almaya iten sebep ise bulunduğu kenti kalkındırmak ve vakıf ve derneklerle işbirliği içinde hareket etmek gibi düşüncelerdir. Bu çalışmaların yoğunluk kazandığı alan ise kentin kültürel değerlerini ve sosyal yapısını bu insanlara aktarmak için yapılan çeşitli çalışmalardır. Bu çalışmaları yaparken vakıf ve derneklerle işbirliğine gitmektedirler. Kentlerde meydana gelen fiziksel değişikliklerle birlikte yeni bir kültürel değişim beraberinde kendisini göstermektedir. “Kentlerin özgün kimliklerinin devamlılığının sağlanmasında, kentlerde yaşanan sosyal, fiziksel ve kültürel erozyonun önlenmesinde, kendini yaşadığı kente ait hisseden bireylerin oluşmasında ve kültürel mirasın yeni nesillere aktarılmasında, örgün ve yaygın eğitim kurumları birlikte etkileyici olmalıdır.”⁴⁵

Örgün ve yaygın eğitim kurumlarının yanında eğitime devam etmeyen nüfusun sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını vakıf ve dernekler karşılamaktadır. Dernekler genel anlamda sosyal ihtiyaçlara yoğunlaşmaktadır. Özellikle gelenek ve göreneklerin canlı tutulması için bir dizi organizasyonlar yapmaktadır. Vakıflar ise genellikle Eğitim ve kültürel faaliyetlere ağırlık vermektedirler.

İnsanların, kent yaşamının gerektirdiği sosyo-ekonomik, kültürel ve siyasal yapılardan etkilenmesi ve bu yapıları etkilemesi kentlileşme ile ilişkilendirilmektedir. Kentte yaşayan bireylerin kentin kültürel yapısına özgü tavır ve davranışlar içerisinde

⁴⁴ Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, “**Kentlilik Bilinci, Kültür ve Eğitim Komisyonu Raporu**”
Kentleşme Şurası Ankara, Nisan, 2009.s.22

⁴⁵Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, **Age.**, s.113

girmeleri, yaşanan kente ait bir birey olarak, kültürün sürdürülebilirliğine katkı sağlamaları için yapılan faaliyetler günümüzde giderek daha çok önemsenmektedir. “Günümüzde birey, modern kent hayatında önemli role sahiptir ve sahip olduğu kişisel değerlerin beşeri sermaye olarak yaşadığı yerleşime katkısının değerlendirilmesine yönelik mekanizmalar yer almaktadır.”⁴⁶

2.3.2.Alt Kültür

Her yerleşim birimini diğer yerlerden ayıran birtakım temel özellikleri bulunmaktadır. Bu yerleri kültürel olarak diğer yerleşim yerlerinden ayıran bu farklılıklar alt kültür olarak adlandırılmaktadır. Her yörenin kendine özgü bir kültürünün yanında o kültürü oluşturan alt dinamikler de bulunur bu dinamikler alt kültürü oluşturan unsurlar olarak karşımıza çıkar. “Bütünlük arz ettiği düşünülen bir kültür sistemi içinde sistemin bütünlüğünü tehdit etmeyen ama sistemin bütünlüğüyle tamamen örtüşmeyen ayırıcı özelliklere sahip gurupları tanımlamak için kullanılan bir terimdir.”⁴⁷

2.3.3. Kültürel Özümseme:

Özellikle İstanbul gibi metropol kentlerde göçle gelen nüfus kendi kültürünü korumaya çalışsa da zamanla bir dizi değişime uğrayarak yeni bir kültürel yaşam tarzı oluşturarak şehrin kültürünü özümsemektedir. Vakıf ve derneklerin bir amacı da toplumların kendi kültürlerini korumaya yöneliktir. “Bir kültürün farklı bir kültürün içinde erimesi, zamanla o kültüre ait değerleri benimseyerek yok olup gitmesi, bir kültürün cazip olan öğelerinin diğer kültürleri baskı altına almadan etkilemesi sonucunda diğer kültürü zamanla kendi içinde eritmesi olarak adlandırılır.”⁴⁸

⁴⁶Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, **Age**,s.30

⁴⁷Kudret Emiroğlu, Suavi Aydın, **Antropoloji Sözlüğü**, Ankara Bilim Sanat Yayınları, 2003, s. 38.

⁴⁸ Emiroğlu, **Age**, s.534.

2.3.4. K lt rle me:

G   alan kentlerde bir bölgeden yoğun göç almı sa o yöreye ait bir kültürel   ge zamanla kentin kültürel dokusuna etki etmekte, zamanla o bölgede bir kültürel değişim meydana gelmektedir. Bu kültürel değişim özellikle derneklerin kendi kültürünü korumaya yönelik olarak yaptıkları çalışmalarla kendisini daha fazla hissettirmektedir. “İki ya da daha fazla kültürün çeşitli şekillerde temas içine girmeleri sonucunda bu kültürlerinin birbirlerini etkilemeleri ve her birine ait   geler haline gelmesidir. Belirli bir zaman geçtikten sonra da hangi üçgenin hangi kültüre ait olduğunu ayırmak zorlaşır. Bu   geler iki kültüre ait olarak kullanılır. Bu durumu k lt rle me olarak adlandırabiliriz.”⁴⁹

2.3.5. Kentlerdeki kültürel faaliyetler

Kentler kültürel faaliyetler açısından küçük yerleşim yerlerine göre daha yoğun olarak kültürel etkinlikleri y r t rl r. Bu faaliyetler nüfusun yapısına göre de çeşitlilik arz eder bu bakımdan değerlendirildiğinde, kültürel faaliyetlerin yoğunluğu kentteki dernek çeşitliliği ile doğru orantılıdır. Kentte yaşayan farklı yörelere ait vakıf ve derneklerin, bu faaliyetlerin çeşitlilik kazanmasında etkileri çok büyüktür. Bu durumda kentin kültürel olarak kalkınmasını sağlamaktadır. “Kent, ahlakın, sanatın, felsefenin ve dini düşüncesinin kısaca bir bütün olarak kültürün geliştiği ortam olarak, insanın bu dünyadaki vazifesini, en üst düzeyde varlığının anlamını tamamladığı ortamdır .”⁵⁰

2.3.6. Kültür ve Kalkınma Arasındaki İlişki

Uzun zamandır toplumların gündeminde olan ve büyüme gelişme gibi birbirlerinin yerine ikame edilen kavramlarla kullanılan kalkınma konusu, önceleri

⁴⁹ Emiroğlu, **Age.**, s. 537.

⁵⁰Turgut Cansever, **İslam’da  ehir ve Mimari**, İstanbul, 2009, s.103-109.

iktisadi kalkınma ekseninde değerlendirilmiş ise de zamanla sadece ekonomik değil sosyal kültürel ve siyasal alanları da içine almıştır.⁵¹ Ekonomik büyüme ve kalkınma kültür ve kültürü oluşturan unsurlarla yakın bir ilişki içerisindedir. Gelişmiş ülkelerin kültür düzeylerinin yüksek, gelişmekte olan ülkelerin ise daha düşük bir kültür düzeyine sahip oldukları söylenebilir.⁵²

Günümüzde toplumlar ekonomik olarak belirli bir yere gelmekle birlikte kültürel olarak bu duruma ayak uyduramadıklarında bu kalkınmayı sağlayamamaktadırlar. Bu noktada gerek devlet politikaları gerekse yerel yönetimler kültürel kalkınma için bireylerin şehrin kültürüne katkı sunacakları imkanların yanında onları geliştirmek için kültür merkezleri sayılarını ve niteliklerini gitgide arttırmaktadırlar. “Kalkınma kavramının aldığı bu yeni şekilde, kültür insani kalkınmada bilinci artırmanın yanında, yönetim katmanları arasında köprü görevi görmek gibi bir işlevi de yüklenmiştir.”⁵³

Şehir kültürünün gelişimi ve değişimi kente ekonomik olarak da katkılar sağlar. Bu kültürel değişim veya kentin geçmiş kültürü tam olarak ortaya çıkarılırsa bu durum kent kültürünün kalkınmasına doğrudan etki eder. Günümüzde kalkınmış kentler genel olarak zengin kültürel dokulara sahiptirler. Bu durum da kültür ve kalkınma arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmaktadır. “Kültür ekonomik ve siyasi yapıyı şekillendirirken, ekonomi ve siyaset de kültürün gelişimi üzerinde etki yaratır. Bu karşılıklı ilişki nedeniyle kalkınmanın, kent ve kültür kavramıyla birlikte yeniden harmanlanması ve gerekirse yeni sentezlere ulaşılması gerekmektedir.”⁵⁴

Kentlerin tarihi olarak üzerinde bulundukları kültürel miraslar kentleri ulusal ve uluslar arası düzeyde temsil etmektedir. İstanbul’un tarihin ilk zamanlarından

⁵¹ Arif Çarkçı, **Ulusal Kalkınma İçin Yerel Teklifler**, İstanbul, 2008, s.62.

⁵² Abdülkadir, Işık, Age.s.862

⁵³ F. Toksöz, **AB’de Yerel Yönetimler Nereye Gidiyor?**, B. Alas, H. Bostancı, M. Artu, V. Boztepe, Y. Karakuş, Ç. Sarı (ed.). “Yerel Yönetim Anlayışında Yeni Yaklaşımlar” Sempozyumu, İstanbul, 16 Aralık 2010, s.183-191.

⁵⁴ Güngör Özcan, **“Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Kültür Politikaları ve Kültürel Belediyecilik”**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2011, s.23.

günümüze kadar birçok kültürel dokuya sahip olması ve bu kültürel yapıların yapılan kültürel gezi, fuar, tanıtım gibi faaliyetlerle reklamının yapılarak kültürel dokusunun öneminin artırılması kültürel kalkınmayı da beraberinde getirmektedir. “Kültür potası rolü de kentlerin önemli fonksiyonlarından. Özel kültürel varlıklarıyla içlerinde belli bir kimlik barındıran kentler, cansız mekan yığınları değildir. Bu yönüyle kentler hem yerel ve küresel ilişki ağlarının kesişme noktasıdır hem de bulundukları yörenin kültür mirasını da yansıtır.”⁵⁵

Yerel yönetimlerin çalışma şartlarının değişmesi ve yeni yasal düzenlemeler yerel idarecilerin kültürü de yerel seviyede bir kalkınma aracı olarak görmeye başlamasına yol açmış, bu idareciler planladıkları kültürel bir takım faaliyetler ile kalkınmaya temel teşkil etmişlerdir. “Barındırdıkları kültürel zenginlikler nedeniyle kentler insanlar için her zaman çekici gelmiştir. Bu çekiciliğe kapılıp kente gelenler, eğer hayatlarını sürdürecektir maddi imkanları elde etmişlerse kısa sürede kırsaldan getirdikleri tutumları terk ederek yerleşik kültüre uyum sağlamış, kentli olmuşlardır.”⁵⁶

2.3.7. Derneklerin Kültürel Faaliyetleri

Dernekler ve özelde hemşeri dernekleri, genellikle belirli bir bölgeden yaptıkları göç sonucunda bir araya gelen, gittikleri yere uyum sağlamak zorlanan, hiç bilmediği bir şehirde yeni bir hayat kurma çabasında olan, kendilerini yalnız ve çaresiz hisseden insanların yeni geldikleri şehirde hayatlarını devam ettirmelerine olanak sağlamayı amaçlayan kuruluşlardır. Yeni göç etmiş insanlara kendilerini güvende hissettirmeyi sağlayarak, yalnızlık duygusundan onları uzaklaştırarak memleketlerinde içinde bulundukları kültürü yeni göç edilen şehre taşımak ve ihtiyaçları olan güven duygusunu sağlamak suretiyle üyelerine destek verirler. Zira göç edilen yere uyum sağlamak bazen çok da kolay olmayabilir. “ Güvenlik duygusunun hissedildiği bu tür yerler göçmene, kentin kültürel ve toplumsal

⁵⁵Zerrin Toprak, **Yerel Yönetimler**, Nobel Yayınları, 6. Basım, Ankara, 2006, s.287.

⁵⁶Şükrü Karatepe, **Şehirler Sahibini Arıyor**, İlke Yayınları, İstanbul, 2005 s.271.

değerleri karşısında direnme ya da zamanla uyuma yol açacak bir geçiş olanağı sağlamaktadır.”⁵⁷

Bu geçiş süreciyle birlikte üyeler o kentin sosyal ve kültürel dokusuna ayak uydurmaya başlayacaklardır. Bu durum karşımıza kentlileşme olarak çıkacaktır. “Kentleşme, sanayileşme ve çağdaş teknolojilerin kolaylıkları sonucu, kitle ulaşım ve iletişim araçlarının yaygınlaşmasıyla da toplumsal yoğunlaşma hızlanacaktır. İlişkilerin sıklaşması sürecini geçiren yoğunlaşmış toplum yapısal olarak da değişecektir.”⁵⁸

Yapısal olarak ortaya çıkan bu değişimle birlikte dernekler hitap ettiği kesimin, yani üyelerinin kültürel dokularını korumaya yönelik bir takım faaliyetler planlamak zorunda kalmaktadır. Bu faaliyetler genel olarak: Eğitim, şenlikler, piknikler, toplantılar, geziler, fuarlar, sergiler, belirli yöresel günler gibi faaliyetlerdir. Bu kültürel faaliyetlerini yaparken kendi öz dokularını bozmadan kentin dokusuna uyum sağlama amacı gütmektedirler. Farklı kültürel dokularla zenginleşen kentler bu derneklerin sosyal ve kültürel izlerini taşıyarak bu kültürel ve yöresel dokuların birleşmesiyle kozmopolit bir özelliğe bürünerek mega kentler halini almaktadırlar. “Dernek üyelerinin kentlileşmeye başlamasıyla birlikte kentleşmenin en önemli boyutlarından biri olan sosyal ve kültürel uyum süreci başlamaktadır. Bu süreçte dernekler kentin dokusunu özümsemekle birlikte kente de bir takım değerler katmaktadırlar.”⁵⁹

Bulunduğu yere uyum sağlayan bireyler kentle bütünleşince kentin karar mekanizmalarında ve kalkınmasında rol oynayan üretim mekanizmalarında aktif görevler üstlenmektedirler. Bu durum kentin kalkınmasını sağlamaktadır. Kente göç ile gelen bireylerin geldikleri yörelere ait kültürel değerlerini korumaya çalışmaları

⁵⁷ Ayşe Güneş Ayata, “Gecekondularda Kimlik Sorunu, Dayanışma Örüntüleri ve Hemşehrilik” **Toplum ve Bilim**, No:51-52,Kış, İstanbul, 1991, s.89-101.

⁵⁸Cemil Oktay, **Yükselen Sistemler Karşısında Türk Siyasal Sistemi ve Kamu Bürokrasisi**, .Ü. SBF. Yayını, İstanbul, 1983.s. 84.

⁵⁹ Erol Kaya, **Kentleşme ve Kentlileşme**, İlke Yayıncılık, İstanbul, 2004, s.139.

kentin sosyal dokusunda bir takım düzensizlikler ortaya çıkarmaktadır. İstanbul gibi hızlı göç alan şehirlerde bu farklılık kenar mahallelerde kendisini daha fazla hissettirmektedir. Bu uyumu sağlamak ve üyelerini şehre adapte etmek için dernekler ciddi görevler üstlenmektedir. Dernekler son yıllarda bu alanlarda yapılacak kültürel faaliyetler planlamaktadırlar.⁶⁰

“Kentlilik bilinci” kente yerleşen insanların kentin değerlerini benimseyerek, kendisini o kente ait hissetmesidir. Kendisini o kente ait hisseden bireyler kente ait birtakım sorumluluklar üstlenirler. Laçiner ; “insanların o kentin tarih içinde oluşmuş özgül yaşam kültürünün renklendirdiği bir kentli davranış normuna sahip olmaları, olarak adlandırmaktadır.”⁶¹

Kente yeni göç eden kişiler o kentte nasıl bir, sosyal ve kültürel yapıyla karşılaşacaklarını tam olarak kestiremezler. Dernekler kişileri kente motive etmek ve kentin kültürünü bireye aktarmak suretiyle bireyin kentin dokusuna uyum sorununu giderirler. “Bireyde ortaya çıkan bu paradigmatik kaygıyı aşma çabasını olumlu sonuçlandırma gayretidir.”⁶²

2.3.8.Vakıfların Kültürel Faaliyetleri

Vakıf müesseseleri toplumlarda farklı dönemlerde değişik amaçlarla kurulmuşlarsa da genel olarak sosyal dayanışmayı arttırmak ve gelecek kuşaklara sosyal, kültürel ve ekonomik birtakım değerleri aktarmak için faaliyetler göstermişler. Vakıflar her dönemde sosyal faaliyetlerinin yanında yaptıkları kültürel faaliyetleri ile ön plana çıkmışlardır. Bu yapılan kültürel faaliyetleri kuşaktan kuşağa aktarma noktasında önemli roller üstlenmişlerdir. “İslâm medeniyetini var eden ve

⁶⁰ Tahsin Kurtbeyoğlu, “Kırıkkale İl Merkezinde Faaliyet Gösteren Hemşehri Dernekleri Ve Bu Derneklerin İlin Sosyal, Kültürel Ve Siyasal Yapısına Etkileri”, Kırıkkale Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2005,s. 37.

⁶¹ Ömer Laçner, “Kentlerin Dönüşümü ve Yeni Kentlik Bilinci”, **Kentte Birlikte Yaşamak Üstüne**, ed. Ferzan Yıldırım, Demokrasi Kitaplığı Yayınevi, İstanbul 2002, s.68.

⁶² Ali Yaşar Sarıbay, “**Kent, Modernleşme le Post Modernleşme Arasındaki Köprü**”, **Kentte Birlikte Yaşamak Üstüne**, ed. Ferzan Yıldırım, Demokrasi Kitaplığı Yayınevi , İstanbul 2002, s.42.

onu şekillendiren dinî, tarihî, kültürel veya sosyal birtakım kurumlardan söz etmek mümkündür. Bu kurumların en önemlilerinden birisi kuşkusuz vakıf müessesesidir.”⁶³

“Vakıfların toplumsal yaşamımızdaki hizmetlerini şöyle sıralayabiliriz

- 1-Dini hizmetler
- 2-Sağlık hizmetleri
- 3-Eğitim ve öğretim hizmetleri
- 4-Aş evi hizmetleri
- 5-Sosyal hizmetler
- 6-Sanat ve kültür hizmetleri
- 7-Para yardımı
- 8-Milli savunma hizmetleri
- 9-İktisadi hizmetler
- 10-Ulaştırma hizmeti
- 11-Spor hizmetleri”⁶⁴

Vakıflar birçok hizmet vermekle birlikte günümüzde genel olarak eğitim ve kültür faaliyetlerine ağırlık vermektedirler. Üyelerine vakfın amacını aktarmak için bir dizi eğitim faaliyetleri programlamaktadırlar. Bu verilen eğitimlerle birlikte vakfa ait bir kültürel yapı ortaya çıkmaktadır. Yapılan kültürel çalışmalarla da yaşanan kentin kültürel dokusunu bozmadan yeni bir takım kültürel etkinlikler tasarlayarak kenti kültürel olarak kalkındırmaktadırlar. “İslam Hukuku, sosyal hayatta yardımlaşma ve dayanışmayı sağlayan vakıf müessesesine yalnız cevaz vermekle kalmamış, önemli ölçüde teşvik de etmiştir. Öyle ki İslâm hukukunun en çok işlenmiş ve tekâmüle mazhar olmuş bölümlerinden biri vakıflardır.”⁶⁵

⁶³ Abdurrahman Okuyan, **Türk- İslam Medeniyetinde Vakıf Müessesesi: Baybur Örneği**, Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Yayınlanmış Makale Samsun, 2018, s.117.

⁶⁴ Eyüp Dursun Ergür, “**Sivil Toplum Kuruluşları ve Kültürel Etkinlikleri**” Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyat Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006, s.32-33.

⁶⁵ Tuncay Aydın, **Eski Vakıf Hükümlerimiz ve Vakıflarla İlgili Bazı İnceleme ve Sorunlar**, Yıldız Sarayı Vakfı Yayınları, İstanbul, 1984, s.291.

İslam dininin yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik etmesi vakıfların kurulmasını zorunlu kılmıştır. Vakıflar bu yardımlaşma ve dayanışmayı sağlamak için kültürel ve dini birtakım kurumlar kurmaktadır. Örneğin; medreseler, külliye, camiler, bedestenler gibi yapıların yapılması aslında vakıfların kültürel olarak verdiği hizmetlere örnek gösterilebilir. “İslâm’ın ilme verdiği önem dolayısıyla Müslüman toplumlar, ilkökul düzeyinde olan sübyan mekteplerinden, üniversite seviyesinde olan medreselere kadar bütün eğitim birimlerini genellikle vakıflar vasıtasıyla ihdas etmişler ve bütün ihtiyaçlarını yine vakıflar yoluyla mütemadiyen karşılamışlardır.”⁶⁶

Osmanlı Döneminden günümüze ulaşan birçok vakıf müessesine baktığımızda bu yapıların külliye şeklinde planlandıkları ve faaliyetlerini hemen her alanda yürüttükleri görülmektedir. Bu faaliyetlerin içinde kültürel faaliyetlere hemen her dönemde önem vermişlerdir. Kültürel faaliyetlerin başında kültürel değerlerin aktarımı, eğitim ve yazılı kitaplar yer almaktadır. Bu da vakıfların kültür aktarımındaki önemli rolünü ortaya çıkarmaktadır. “Vakıf müessesesi, eğitimin önemli bir aracı olan kitap ve kütüphaneye diğer eğitim birimlerinin yanı sıra büyük önem vermiştir. Medrese, dârü’l-hadis ve külliye gibi her eğitim müessesesinin içinde veya civarında mutlaka bir kütüphane ve kitaplık kurulmuş, cami ve mescitlere çok sayıda kitap vakfedilmiştir.”⁶⁷

Vakıflar kültürel faaliyetlerinin yanı sıra ticari faaliyetler yani ekonomik faaliyetlere de yön vermişlerdir. Anadolu da hemen her kentte bir bedesten görebiliriz bu yapıların inşası ve işleyişini vakıflar üstlenmiştir. Veya bazı şehirlerde çarşılar da inşa ederek şehrin ekonomisine doğrudan katkıda bulunmuşlardır. “Vakıfların sosyal siyaset açısından kayda değer faaliyet alanlarından biri de, ticaret

⁶⁶Şakir Berki, “**Vakıfların Gördüğü Çeşitli Hizmetler**”,VD. , Ankara, 1965, s. 89.

⁶⁷ İbrahim Ateş, “**Vakıflarda Eğitim Hizmetleri ve Vakıf Öğrenci Yurtları**”,VD. Ankara, 1982, sy. 14, s.69.

merkezlerinin oluşumuna ve şehirleşmeye katkılarıdır. Bu yönüyle vakıflar, toplumların oluşmasına ve şekillenmesine etki etmişlerdir.”⁶⁸

Bütünleşme, bir sosyal sistemin üyelerinin birbiri ile olan ilişkileri ile ilgili bir kavramdır. Bir grubun bütünleşmesi, onu oluşturan bireylerin birlikte hareket etme derecesinden ibarettir. Bu sosyal sistemde bireylerin faaliyetleri ve davranışları ile birlikte hareket etmeleri bir zorunluluktur. Bu birlikte hareket etme duygusunu sosyal kontrol mekanizmaları oluşturur.⁶⁹

Toplumlar kendi kültürlerini oluştururken diğer toplumların kültürel dokularıyla etkileşim halindedirler. Kültür etkileşime açık sosyal bir kavramdır. Bazen farklı kültürel dokuları birbirinden ayırmak tam olarak mümkün de olmamaktadır. Bireylerin kültürlerini yönlendiren bölgesel ve toplumsal değerler vardır ve kültür bu yapılardan doğrudan etkilenir. “Benimsedikleri belli değerlerin yönlendirmesi ile hareket eden insanlar, tabiatla mücadele ve diğer insanlarla ilişkileri sonucunda kendi milli kültürlerini oluştururlar.”⁷⁰

Vakıflar kültürel faaliyetler içerisinde önemli bir yeri olan sanatsal faaliyetlere de her dönemde önem vermişlerdir. Vakıflar güzel sanatlardan, musikiye, hat sanatından, yazma eserlere kadar birçok sanat dalının gelişimine ve kuşaktan kuşağa aktarımında önemli roller üstlenmişlerdir. “Vakıflar, insanlığa hizmet yolunda daima sanat ve kültürle beraber yürümüştür. Bu itibarla sosyal bir teşekkül olan vakıf kurumu, güzel sanatlarla estetiğin ve umumi kültürün yayılması konusunda da önemli rol oynamış ve takdire değer hizmetler ifâ etmiştir.”⁷¹

Türk-İslam devletlerinde kültürel değerlerin korunmasında vakıflar önemli bir lokomotif olmuşlardır. Kültürel değerleri koruyarak deformasyona uğramasına engel

⁶⁸ H. Ziya Ülken, “**Vakıf Sistemi ve Türk Şehirciliği**”, VD. Ankara, 1971, IX, 12.

⁶⁹ Sulhi Dönmezer, **Toplumbilim**, İstanbul, 1995, s. 160-161; Sibel Ayşen, Arkonaç, **Sosyal Psikoloji**, Alfa Yayınları, İstanbul, 1998, s. 293.

⁷⁰ Bahaeddin, Yediyıldız, “**Türk Kültür Sistemi İçinde Vakfın Yeri**”, VIII. Vakıf Haftası Kitabı, VGM Yayını, Ankara, 1990, s. 309.

⁷¹ Halim Bâki Kunter, “**Türk Vakıfları ve Vakfiyeleri Üzerine Mücmel Bir Etüd**”, VD., sy. 1, Ankara, 1938, s. 104.

olarak gelecek kuşaklara aktarmış sivil toplum kuruluşlarıdır. Bu noktada vakıflar kültürel kalkınmaya temel oluşturmuş kurumlardır. “Müslüman Türk toplumlarında kültür değerlerinden birçoğunun, uygulanabilir formlara dönüştürülmesi vakıflar sayesinde gerçekleştirilebilmiştir.”⁷²

⁷² Hüseyin Ertuğ , “İslam Hukuk Tarihinde Vakıflar ile Batı Kültüründeki Benzeri Kurumların Karşılaştırılması “ , Atatürk Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum, 2007, s.101.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Yöntem bölümünde araştırmanın evreni, modeli ve örnekleme ile araştırmaya katılanların özellikleri hakkında bilgi verilecektir. Akabinde ise, araştırmada veri toplama aracı olarak kullandığımız mülakat formunda yer alan soruların içerik analizi yapılacak olup, ulaşılan verilerin toplanması ve analiz edilmesiyle ilgili süreç hakkında bilgi verilecektir. “Yöntem, genel anlamda olaylar ve kavramlar üzerinde çalışmanın düzenli yolu, bilimsel gerçekleri ortaya koymadaki düzenli çalışma biçimi olarak tanımlanır. Dar anlamda ise belli bir bilim dalında özel biçimde çalışma türü, yaklaşım biçimi olarak tanımlanır.”¹ Çalışmamızda, yüz yüze görüşmeye dayalı olan mülakat yöntemi uygulanmıştır.

3.1.Araştırmanın Modeli:

Vakıf ve derneklerin kültürel faaliyetlerinin İstanbul’un kalkınmasına etkisini tespit etmek amacıyla yapılan bu çalışmada, iki ayrı metot izlenmiştir. Çalışmamızın kavramsal ve kuramsal bölümünde dokümantasyon yöntemi kullanılmıştır. Araştırma bölümünde ise niceliksel araştırma yöntemlerinden birisi olan tarama modeli survey-tasvir (tarama modeli) metodu takip edilmiştir. Araştırmamız, konuyla ilgili geçerli bilgiler elde etmek ve mülakatı sistemli hale getirmek için, “araştırmacının kaba hatlarla bir yol haritasına sahip olduğu ancak genel çerçeve içerisinde farklı soruların da sorulabileceği yarı yapılandırılmış mülakat tekniği”² ile gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmada tek ölçek kullanılmıştır.

¹Nurullah Altaş, **İlköğretim DKAB Öğretimi**, Nobel Yayınları, 1. Baskı, Ankara, 2001 s.28.

²Remzi Altunışık, Recai Coşkun ve diğerleri, **Sosyal bilimlerde Araştırma Yöntemleri**, 4.Baskı, Sakarya: Sakarya Kitabevi, 2005, s. 84.

3.1.1.Mülakat Yöntemi:

Mülakat yöntemi, sosyal bilimlerde en sık kullanılan araştırma yöntemlerinden biridir,³ birden fazla bireyin karşılıklı olarak bir konu etrafında bilgi alışverişinde bulunması olarak yapılan bir yöntemdir. Görüşmeci ve katılımcının var olduğu mülakat yönteminde görüşmeye katılanların sayısına göre görüşmeler “bireysel” ve “grupça” yüz yüze görüşme şeklinde yapılmaktadır.⁴ Bu araştırmada görüşmeci ile kaynak kişi dışında başka bireylerin bulunmadığı ve dernek ve vakıflara özel bilgilerin yer aldığı bireysel görüşme yöntemi olan yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılmıştır.

Sözlü iletişim yoluyla bilgi toplama tekniği olan görüşmede araştırmacı açıklığa kavuşmayan konuları aydınlatmak için görüşme sırasında soracağı sorularla konuyu çözüme kavuşturmakta⁵ olduğu için bu araştırmada mülakat sırasında da görüşmecinin neyi ifade ettiğinin anlaşılmadığı yerlerde sorular yöneltilerek konunun anlaşılması sağlanmıştır.

Mülakat yöntemi, soruların önceden hazırlanıp hazırlanmamasına göre sınıflandırılmaktadır. Bu sınıflandırmaya göre yapılandırılmış mülakat (biçimsel), yarı-yapılandırılmış mülakat (yarı biçimsel) ve yapılandırılmamış mülakat (biçimsel olmayan) olarak adlandırılan üçe ayrılmaktadır. Bu araştırmada katılımcıların fikirlerinden daha fazla yararlanmak amacıyla, görüşme esnasında esneklik sağlayarak, oluşturulan soruların yeniden düzenlenmesine, kapalı kalan yerler varsa açıklık getirilmesine imkân sağlayan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır.⁶Bununla beraber, araştırmacının sınırlarını korumak için önceden hazırlanmış mülakat sorularına bağlı kalmaya dikkat edilmiştir.

³ Ali Yıldırım-Hasan Şimşek, **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Ankara: Seçkin Yayınları, 2000, 2.Baskı, s. 92.

⁴Zeki Aslantürk, **Sosyal Bilimler İçin Araştırma Metot ve Teknikleri**, 7.Basım. İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2008. s.118.

⁵Aslantürk, Age., s.117.

⁶ Durmuş Ekiz, **Eğitimde Araştırma Yöntem ve Metotlarına Giriş**, Anı Yayıncılık, Ankara, 2003, s.62.

3.2.Evren ve Örneklem:

Araştırmanın evrenini, İstanbul genelindeki tüm vakıf ve dernekler oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise, İstanbul'un Avrupa yakasında bulunan, Esenler ve Bağcılar İlçelerindeki vakıf ve derneklerden oluşmaktadır. Gönüllülük esasına göre seçilen 20 vakıf ve dernekle mülakat yapılmıştır. Mülakat uygulanacak dernek veya vakıf yöneticileri seçilirken başkan veya başkan yardımcısı olması tercih edilmiş, bu kişilere ulaşılamamışsa tesadüfi yöntemle, herhangi bir dernek yöneticisiyle mülakat yöntemi uygulanmıştır.⁷

3.3.Araştırmaya Katılanlar Ve Nitelikleri:

İstanbul Bağcılar ve Esenler merkezli vakıf ve derneklerin 2010-2015 yılları arasındaki kültürel faaliyetlerinin İstanbul'un kalkınmasına katkısını inceleyen bu araştırma, 2018 yılının Ocak-Haziran ayları içerisinde İstanbul'un Avrupa yakasında yer alan Esenler ve Bağcılar ilçelerindeki vakıf ve dernek yöneticileri ile yüz yüze görüşmek suretiyle gerçekleştirilmiştir. Esenler ve Bağcılar ilçelerinin baz alınmasının nedeni, bu ilçelerin Anadolu'dan yoğun göç alan bir bölge olması ve bu nedenle Türkiye'yi temsil etme konusunda diğer ilçelere göre farklılığıdır. Ayrıca araştırmacı olarak bu bölgede görev yapıyor olmamıza bağlı olarak, bölgenin yapısını biliyor olmamızdır. Katılımcılar seçilirken kültürel faaliyetleri yoğun olan vakıf ve dernekler arasından rastgele seçim yapılmış ve ilçelerin farklı semtlerindeki vakıf ve derneklerin seçimine dikkat edilmiştir.⁸

⁷ Kurtbeyoğlu, **Age**, s.3.

⁸ Ayaydın, **Age**, s.43.

3.4. Veri Toplama Aracı:

3.4.1. Mülakat Formu:

Araştırmada tek ölçek kullanılmıştır. Vakıf ve derneklerin kültürel faaliyetlerinin İstanbul'a katkılarıyla ilgili daha önce yapılmış mülakat çalışmasına rastlanılmadığından, bu konudaki literatür de göz önünde bulundurularak, Esenler ve Bağcılardaki vakıf ve derneklerin İstanbul'a katkılarını ortaya çıkarmak amacıyla özgün bir mülakat formu hazırlanmıştır. 21 sorudan oluşan, kişisel bilgilerin de yer aldığı mülakat formu, deneme amaçlı olarak bir dernekte uygulanmıştır. Daha sonra bazı sorularda değişiklikler yapılmış ve bir takım eklemeler yapılarak sorulara son şekli verilmiştir. Mülakat sırasında sorular esnek tutularak, görüşülen vakıf ve derneklerdeki farklı bilgilerin elde edilmesi amaçlanmıştır.⁹

Mülakat yapılmadan önce, araştırmanın evrenini oluşturan Esenler, Bağcılar Kaymakamlığı ve Belediyeleri ile görüşülerek ilçelerdeki kültürel anlamda faal olan vakıf ve derneklerin listesi ve adresleri elde edilmiştir. 2018 Ocak ayında Esenler ve Bağcılarda bulunan 20 vakıf ve dernek aranarak kendilerinden randevu talep edilmiş olup, 20 tanesiyle, bulundukları ilçedeki vakıf ve dernek merkezine gidilerek yüz yüze görüşme yapılmıştır. Görüşme öncesinde ilgililere, mülakatın uygulanma şekliyle ilgili bilgi verilmiş, kişisel bilgilerin çalışmada gizli tutulacağına dair teminat verilerek mülakat uygulanmıştır. Bu durum, vakıf ve dernek yöneticilerinin sorulara daha rahat ve içten cevaplar vermelerini sağlamıştır.

Görüşmenin sağlıklı yapılması amacıyla, görüşmeci ve görüşülen kişi haricinde kimsenin olmadığı dernek yönetim büroları seçilmiştir. Ayrıca mülakatın korunması amacıyla, görüşülen kişinin bilgisi dahilinde not alma yöntemi kullanılmıştır. Her mülakat, yaklaşık 50 dakika sürmüştür.

⁹ Ayaydın, **Age**, s.44.

3.4.2.Mülakat Sorularının İçerik Analizi:

Katılımcıların kişisel özellikleri ve dernek ve vakfın künyesi hakkında bilgi edinmek amacıyla bazı kişisel bilgileri sorulmuştur. Kimliklerinin gizli kalması, katılımcıların daha samimi cevap vermelerini sağlayacaktır. Ayrıca yalnızca vakıf ve dernek yöneticileriyle mülakat yapılmıştır. Katılımcılara, kurumdaki görev sürelerinin sorulmasındaki amaç, kurumdaki değişimi ve gelişimi daha net olarak ortaya çıkarmış ve daha sağlıklı bilgiler alınmıştır.

MÜLAKAT SORULARI

KİŞİSEL BİLGİLER:

- 1.Adınız Soyadınız?
- 2.Başkanı olduğunuz vakfın veya derneğin adı?
- 3.Başkanı olduğunuz vakfın veya derneğin kuruluş yılı?
- 4.Kaç yıldır bu görevdesiniz?
- 5.Vakfınızın / derneğinizin üye sayısı?

SORULAR:

- 1.Vakfınızın / derneğinizin kuruluş amacı nedir?

Bu sorunun katılımcılara yöneltilmesindeki amaç, vakıf ya da derneğin kurulma hedeflerini ortaya çıkarmak, bu hedefler arasında kültürel hedeflerin olup olmadığını göstermektir.

- 2.Sergi, fuar, kermes, festival, yarışma, gösteri, gezi, tanıtım faaliyetleri vs.

Kültürel faaliyet denilince yukarıda sayılanlardan hangisi ya da hangileri aklınıza gelmektedir?

Bu sorunun katılımcılara yöneltilmesinin amacı katılımcıların kültürel faaliyetlerden yoğun olarak yaptıkları ve kültürel faaliyetlerin onlarda ne çağrıştırdığını ölçmektir.

3. 2010-2015 Yılları arasında bu kültürel faaliyet türlerinden hangilerini yaptınız? Bu tür faaliyetleri seçme nedeniniz nedir?

Bu sorunun katılımcılara yöneltilmesindeki amaç, 2010-2015 yılları arasında katılımcıların yönettiği dernek veya vakfında yaptığı kültürel faaliyet türlerinin ve bu faaliyetleri seçme nedenlerinin neler olduğunu ortaya çıkarmaktır.

4. 2010-2015 yılları arasında yılda ortalama kaç kültürel faaliyet yaptınız?

Bu faaliyetlerden rutin olarak yaptığınız kültürel faaliyetler var mı, varsa nelerdir?

Bu soruyu dernek veya vakıf yöneticilerine yöneltilmemizdeki amaç, katılımcıların yıllık periyotta yaptıkları kültürel faaliyet sayısını öğrenip; 2010-2015 yıllarında beş yıllık süreçte toplam kaç kültürel faaliyet yaptıklarının belirlenmesi ve katılımcıların rutin olarak yaptığı kültürel faaliyetleri ortaya çıkarıp, dernek veya vakıfların ortak yönlerini bulmaktır.

5. 2010 -2015 Yılları arasında yaptığınız kültürel faaliyetlere ortalama kaç kişi katılıyor. Yaklaşık bir sayı verebilir misiniz?

Bu sorunun katılımcılara yöneltilmesindeki amaç, vakıf ve derneklerin yaptığı kültürel faaliyetlere ortalama katılımcı sayısını ortaya çıkarmaktır.

6.Kültürel faaliyetlerinize beklediğiniz ilgiyi görebiliyor musunuz, neden?

Bu sorunun katılımcılara yöneltilmesindeki amaç, yapılan kültürel faaliyetin üyelerden ilgi görüp görmediğinden yola çıkarak üyelerin beklentilerini ortaya çıkarmaktır.

7. Kültürel faaliyetlerinizi planlarken hitap ettiğiniz kitlenin ihtiyaç ve beklentilerini göz önünde bulunduruyor musunuz?

Bu sorunun katılımcılara yöneltilmesindeki amaç, dernek veya vakıflar yönetilirken, kararlar alınırken veya kültürel faaliyetler planlanırken üyelerin ilgi ve beklentilerinin dikkate alınıp alınmadığını ortaya çıkarmaktır.

8. Sizce Esenler (Bağcılar) ve İstanbul'un ne tür kültürel faaliyetlere ihtiyaı vardır?

Bu sorunun katılımcılara yöneltilmesindeki amaç, Esenler ve Bağcılar ilçelerinin kültürel faaliyet ihtiyaçlarından yola çıkarak İstanbul'un ihtiyaç duyduğu kültürel faaliyetleri ortaya çıkarmaktır.

9.Kültürel faaliyetlerinizin Esenler – Bağcılar ve İstanbul'a ne gibi katkıları olduğunu düşünüyorsunuz? Bunları açıklayabilir misiniz?

Bu sorunun katılımcılara yöneltilmesindeki amaç, Esenler ve Bağcılar'da yapılan kültürel faaliyetlerin İstanbul'a hangi açılardan katkı sağladığını ortaya çıkarmaktır.

10. Kültürel faaliyetlerinizi düzenlerken Esenler-Bağcılar ya da İstanbul Büyükşehir Belediyelerinden destek görüyor musunuz, görüyorsanız örnek verebilir misiniz?

Bu sorunun katılımcılara yöneltilmesindeki amaç vakıf ve dernekler kültürel faaliyetlerini planlarken veya gerçekleştirirken ilçe belediyeleri veya İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından desteklenip desteklenmediğini ortaya çıkarmaktır.

11.Kültürel faaliyetlerinizde Esenler ve Bağcılar'daki vakıf ve dernekler olarak iş birliği yapıyor musunuz?

Bu sorunun katılımcılara yöneltilmesindeki amaç, dernek veya vakıfların yaptıkları kültürel faaliyetlerde diğer dernek veya vakıflarla iş birliği içinde olup olmadıklarını ortaya çıkarmaktır.

12.Planlayıp gerçekleştiremediğiniz kültürel faaliyetleriniz var mı, varsa neden gerçekleştiremediniz?

Bu sorunun katılımcılara yöneltilmesindeki amaç, dernek ve vakıfların kültürel faaliyetlerini gerçekleştirememe nedenlerini ortaya çıkarmaktır.

13.Dernek / vakıf olarak yaptığınız en önemli kültürel faaliyet nedir, niçin önemli olduğunu düşünüyorsunuz?

Bu sorunun katılımcılara yöneltilmesindeki amaç, vakıf ve derneklerin yapılarına göre önem verdikleri kültürel faaliyetleri ortaya çıkarmaktır.

14.Yaptığınız kültürel faaliyetlerde hiç ödül aldınız mı, aldıysanız hangi faaliyet?

Bu sorunun katılımcılara yöneltilmesindeki amaç, hangi tür kültürel faaliyetlerin İstanbul’da önemsendiğini ortaya çıkararak vakıf ve derneklerin kültürel faaliyetlerini yaparken ödül almalarının etkilerini göstermektir.

15.Sizce Esenler- Bağcılar halkı kültür olarak İstanbul’u temsil ediyor mu, neden?

Bu sorunun katılımcılara yöneltilmesindeki amaç, Esenler ve Bağcılar ilçelerinin kültür olarak İstanbul’u temsili noktasında vakıf ve dernek yöneticilerinin görüşlerinin ortaya çıkarılmasıdır.

16.Sizce Esenler ve Bağcılar’da yapılan kültürel faaliyetlerin, İstanbul genelinde yapılan kültürel faaliyetler içindeki yeri nedir, (oran olarak) belirtir misiniz?

Bu sorunun katılımcılara yöneltilmesindeki amaç, Esenler ve Bağcılar’da yapılan kültürel faaliyetlerin İstanbul’da yapılan kültürel faaliyetlere oranını ortaya çıkarıp, Esenler ve Bağcılar’ da yapılan kültürel faaliyetlerin İstanbul’a katkısını ölçmektir.

17.Ekonomik faaliyetler mi şehri geliştirir, kültürel faaliyetler mi, neden?

Bu sorunun katılımcılara yöneltilmesindeki amaç, kültürel faaliyetlerin şehrin kalkınmasına ekonomik faaliyetlere göre ne kadar etkili olduğunu ortaya çıkarmaktır.

18.Bir şehri en çok hangi kültürel faaliyetler kalkındırır, bunlardan sizin yaptıklarınız var mı, varsa hangileridir?

Bu sorunun katılımcılara yöneltilmesindeki amaç, şehirlerin kalkınmasına ve gelişmesine en çok etki eden kültürel faaliyetleri ortaya çıkarmaktır.

19.Sizce vakıf ve derneklerin, kültürel gelişime katkı anlamında işlevi nedir?

Bu sorunun katılımcılara yöneltilmesindeki amaç, vakıf ve derneklerin şehirlerin kültürel gelişimine katkılarını ortaya çıkarmaktır.

20.Sizce Esenler ve Bağcılar’da İstanbul Büyükşehir Belediyelerinin şehrin kalkınması için yaptığı en önemli kültürel faaliyet nedir?

Bu sorunun katılımcılara yöneltilmesindeki amaç; Esenler, Bağcılar ve İstanbul Büyükşehir Belediyelerinin İstanbul’un kültürel olarak kalkınması için yaptığı önemli kültürel faaliyetlerini ortaya çıkarmaktır.

21.İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve Esenler-Bağcılar belediyesinin kültürel faaliyetlerini yeterli buluyor musunuz, neden?

Bu sorunun katılımcılara yöneltilmesindeki amaç; Esenler, Bağcılar ve İstanbul Büyükşehir Belediyelerinin kültürel faaliyetlerinin kültürel kalkınma için yeterli olup olmadığını ortaya çıkarmaktır.

3.5.Verilerin Toplanması ve Analiz

Araştırmamız kapsamında yapılan mülakatların tamamı birebir görüşme şeklinde yapılmıştır. Bu görüşmeler için Esenler ve Bağcılar’da bulunan vakıf ve dernek yöneticileri ile önceden randevu alınarak mülakatlar yapılmıştır. Mülakatlar yapılırken sessiz ortamlar tercih edilmiştir. Genellikle vakıf ve derneklerin idari birimleri kullanılmıştır. Her mülakat 45-50 dakikalık ortalama sürelerde gerçekleşmiştir. Sorulara daha net cevaplar almak için mülakat esnasında yöneticinin yalnız olmasına dikkat edilmiştir.

Yapılan görüşmelerde katılımcılar mülakattan önce bilgilendirilerek sorulara verilen cevaplar yazılmak suretiyle kayıt altına alınmıştır. Görüşme esnasında katılımcıların sorularla ilgili görüşleri de alınmış ve bu görüşler de kaydedilmiştir. Katılımcıların mülakat sorularının dışında mülakatımızı destekleyen görüşleri de kayıt altına alınmıştır.

Mülakat sorularının analizinde, nitel analiz yöntemlerinden olan betimsel yöntem kullanılmıştır. Gerekli durumlarda ise içerik analizi yöntemine de başvurulmuştur. Araştırmamızı değerlendirirken mülakata katılanların ifadeleri, görüşleri betimsel analiz tekniğine uygun şekilde alıntılar yapılarak araştırmamıza yazılmıştır. Araştırmamızı alıntılarla desteklemek için yapılan alıntılarının temel yapısı korunmak kaydı ile dilbilgisi ve gramer yönünden düzenlemeler yapılmıştır.

İçerik analizi esnasında katılımcıların verdiği cevaplarda farklılıklar ve paralellikler tespit edilmiş olup, bu saptanan paralellik ve farklılıklar dikkate alınarak analiz sırasında karşılaştırmalar yapılmıştır.

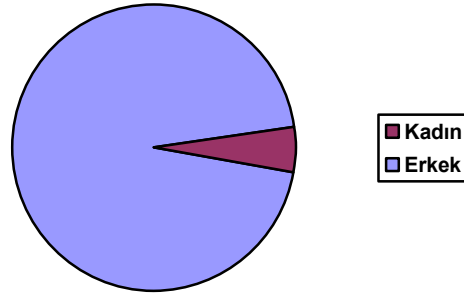
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

VAKIF VE DERNEKLERİN KÜLTÜREL FAALİYETLERİNİN İSTANBUL’UN KALKINMASINA ETKİSİ ARAŞTIRMA BULGULARI VE YORUMLAR

4.1. Katılımcıların Kişisel Bilgilerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar:

Esenler ve Bağcılar merkezli vakıf ve derneklerin 2010-2015 yılları arasındaki kültürel faaliyetlerinin İstanbul’a katkısını ölçmek amacıyla gerçekleştirilen bu mülakatta 10 tanesi Esenler, 10 tanesi Bağcılar’da olmak üzere toplam 20 adet vakıf ve dernek başkanıyla mülakat yapılmıştır. Bu mülakatlarda katılımcıların 19’u erkek 1 tanesi kadından oluşmaktadır. (Bknz : Grafik 4.1.)

Grafik 4.1.: Katılımcıların Cinsiyetlerini Gösteren Grafik

Kaynak: Mülakat sorularının analizinden elde edilmiştir.

Bu örnekleme yapılan araştırmada vakıf ve derneklerde yöneticilik görevini üstlenenlerin % 95’ini erkek, % 5’ini kadınların oluşturduğu görülmektedir. Yalnız Esenler ve Bağcılar’da değil, birçok şehirde bu oranlar yaklaşık böyledir. Hemşeri

derneklerinde bu durum daha da barizdir. “Hemşeri dernekleri genel olarak erkeklerin buluşup bir araya geldiği yerler olarak karşımıza çıkmaktadır.”¹

Tablo 1’de görüldüğü gibi vakıf ve dernek yöneticilerinin çoğunluğu 1-5 yıllık yöneticilerdir. Bunun temel sebebi, Esenler ve Bağcılar ilçelerindeki nüfus artışına bağlı olarak vakıf ve dernekleşmenin çok uzun bir tarihinin bulunmaması ile birlikte, yoğun göç almasının vakıf ve dernek kurulmasına etki etmesidir.

Tablo 4.1: Katılımcıların Yöneticilik Tecrübesini Gösteren Tablo

Katılımcıların Yöneticilik Tecrübesi	Sayı	Oran
1-5 yıl arası	9	%45.0
5-10 yıl arası	4	%20.0
10-15 yıl arası	4	%20.0
15-20 yıl arası	3	%15.0

Kaynak: Ekteki Mülakatlar

4.2. Bağcılar ve Esenler’ deki Vakıf ve Derneklerin Kuruluş Amacıyla İlgili Bulgular ve Yorumlar:

Vakıf ve derneklerin kuruluş amaçları ile ilgili katılımcılara yöneltilen soruya verilen cevapları analiz ettiğimizde, mülakat yapılan derneklerin %70’inin hemşeri derneği olduğu ve amaçlarının genel olarak hemşeriler arasında yardımlaşma, dayanışma, eğitime katkı ve yöresel kültürün yaşatılması olduğu gözlemlenmiştir. Hemşeri kavramı şehirde bir araya gelen yöre insanların birlikte hareket etme duygusunu ortaya çıkarmaktadır. Göç edilmeden fark edilemeyen, ancak göç edildikten sonra fark edilen bir kimliktir hemşerilik.²

¹ Ayça Kurtoğlu, **Hemşerilik ve Şehirde Siyaset, Keçiören Örneği**, İletişim Yayınları, İstanbul 2004, s.197.

² İlhan Tekeli, “Türkiye’de Çoğulculuk Arayışları ve Kent Yönetimi Üstüne”, **Kentte Birlikte Yaşamak Üstüne**, Demokrasi Kitaplığı Yayınevi, İstanbul, 2002, s.23.

Görüşme yapılan dernek yöneticilerinin bazıları birlikte hareket ederek bir güç unsuru oluşturma amacıyla kurulduğunu ifade etmişlerdir. Bazı katılımcılar ise yöre kültürünü yaşatma ve yeni nesillere aktararak gelinen yöreye ait kültürlerini korumak amacıyla kurulmuşlardır.

Osman Bey:

Kendi yöre insanlarını bir araya getirip kaynaşma, paylaşma, birlikte yaşama imkânı sunma. Gençlere kültürümüzü tanıtip kültürümüzün devamını sağlama, yeni nesillere aktarımın sağlanması amaçlarıyla kurulmuş bulunmaktayız.

Dernekler genel anlamda belirli bir yöre insanlarından oluştuysa, yani yöre derneği olarak kurulmuşlarsa, yörelerine ait gelenek ve görenekleriyle birlikte şehirlerde kendi kültürlerini koruma yoluna gittikleri görülmüştür.

Salih Bey:

Kuruluş amacımız, gelenek ve görenekleri yaşatmak, köy hayatını yansıtmak, örf, adet ve gelenekleri yaşatmak, birlik beraberlik ruhu oluşturma, üyelerin yerel kültürünün korunmasını sağlamak, gelenek ve göreneklerimizin, kültürümüzün korunmasını sağlamaktır.

Hemşeri derneklerinin bazıları farklı ülkeden gelen, Türkiye'ye ve İstanbul'a çeşitli nedenlerden dolayı göç eden vatandaşların adaptasyon sorununu ortadan kaldırmak, gelinen yörenin kültürüne uyum sağlamak, aynı zamanda kendi öz kültürel değerlerini korumak amacıyla kurulmuşlardır.

Kamil Bey:

Amacımız 1955'te Muhacir olarak gelen insanların kimlik problemlerini çözmek, vatanına sahip çıkacak bireyler yetiştirmek ve Anayurtta yaşayan insanların manevi

eksikliklerini gidermek. Kazakistan, Moğolistan ve Balkanlar'da hizmet veriyoruz. Derneğimiz kültürel uyum problemlerini çözmek amaçlarıyla kurulmuştur.

Bazı hemşeri derneklerinin ise yalnızca yöre halkını bir arada tutmak ve önemli günlerde onların yanında olarak onlara destek olmak gibi amaçlarla kuruldukları görülmüştür. Kurulmalarında temel etken ortak değerlerini yaşatmak gibi bir amaçları olduğu anlaşılmıştır:

Tuncay Bey:

Büyük bir metropolde yaşadığımızdan, hemşerileri bir araya getirmek, acı ve tatlı günlerinde yanlarında olarak üyelerimize gerekli desteği sağlamak amacıyla kurulduk.

Görüşme yapılan vakıf ve derneklerden %20'sinin dini amaçlarla kuruldukları ve toplumda var olan bazı dini ayrışmalarda oluşan grupların ihtiyaçlarına cevap vermek ve onların dini değerlerini ve kültürlerini de yaşatmak gibi bir hedeflerinin bulunduğu görülmüştür:

Erdal Bey:

Vatanımıza, milletimize, toplumumuza, ilimli, kültürlü yetişmiş bireyler yetiştirmek. Manevi olarak yetişmiş nesiller ve ilmi açıdan Peygamber efendimizden günümüze kadar gelen kaynakları topluma doğru aktarmak gibi amaçlar taşıyoruz.

Hilmi Bey:

Alevi kültürünü yaşama ve yaymak için kurulduk. Cem evi olarak kurulduk, üyelerimizin kültürel sorunlarının yanında ibadet noktasında da onların dini inanç ve kültürlerini korumak amacındayız.

Görüşme yapılan vakıf ve derneklerden %10'unun engelli bireyleri topluma kazandırmak, onları toplumla bütünleştirmek ve onlara kişisel yaşam becerileri kazandırmak; toplumda engelli bireylere karşı olan yanlış bakış açısını ortadan kaldırmak, engelli bireyler için sosyal yaşam alanları oluşturmak gibi birtakım amaçlarla kuruldukları görülmüştür:

Nesrin Hanım:

Esenler'de var olan eksikliği gidermek için eski kaymakamımız Nazım MADENOĞLU' nun öncülüğünde engellilere hayatı kolaylaştırmak ve onlara destek olmak amacıyla görme, işitme, otistik, zihinsel ve ortopedik engelliler dernekleri bir çatı altında kurulmuştur. Engelliler haklarının farkında değiller, amacımız engellilere haklarını öğretmek. Engellileri sosyal ve kültürel hayata adapte edip onları topluma kazandırmak, engellilerin özgüvenlerini ortaya çıkarmak amaçlarıyla kurulduk.

4.3. Katılımcıların Kültürel Faaliyet Tanımlamalarıyla İlgili Bulgular:

Katılımcılara kültürel faaliyet tanımlaması ile ilgili yöneltilen soruya verilen cevaplar dikkate alındığında, vakıf ve derneklerin kültürel faaliyet tanımlamalarının kuruluş amaçları ile paralellik göstermekte olduğu görülmektedir. Kültür; toplum tarihinin, alışkanlıkların, uzun süre kalıcı olan geleneklerin, inanç yargılarının tabiat şartlarının bir toplumda meydana getirdiği ve ekonomik altyapıyla uyumlu olarak şekillendirdiği temel değer yargıları, dünya görüşü olarak adlandırılır.³

Sergi, fuar, kermes, festival, yarışma, gösteri, gezi, tanıtım faaliyetleri vs.

³ İsmail Cem, **Türkiye'de Geri Kalmışlığın Tarihi**, 5.Bsk. İstanbul, 1975, s.530.

Kültürel faaliyet denilince yukarıda sayılanlardan hangisi ya da hangileri aklınıza gelmektedir? Sorusuna mülakata katılanların verdiği cevaplar için (Bknz Tablo:2)

Tablo 4. 2.: Kültürel faaliyet tanımlamasına verilen cevapları gösterir.

	Kültürel Faaliyet Türü	Oran
1	Gezi , Piknik	% 70
2	Festival	%60
3	Tanıtım	%50
4	Sergi	%40
5	Yarışma	%30

Kaynak: Ekteki Mülakatlar

Kültürel faaliyet tanımlaması ile ilgili verilen cevaplar analiz edildiğinde; hemşeri derneklerinin genel olarak gezi ve piknikler üzerinde yoğunlaştığı, her yıl rutin olarak yöresel bir piknik yaptıkları görülmektedir:

Salih Bey:

Üyelerle piknik en çok yapılan faaliyetimiz. Festival, gezi (Bursa, Edirne; Çanakkale, Kırklareli, Tekirdağ) gezilerde yarışmalar yapıyoruz.(okçuluk, ip çekme, çuval, yumurta yarışı vs. bu yarışlar sonucunda ödüllendirme yapıyoruz teşvik için. Gelecek nesilleri derneğe bağlılık duygusunu kazandırmak, böylece kültürünü yaşatmasını sağlamak amaçlı.

Metin Bey:

“Sergi, tanıtım, yarışma, festival, en önemlisi kültürel geziler.”

Hemşeri derneklerinin kültürel faaliyetlerde özellikle kendi yörelerine ait, yöresel müzikler, halk oyunları ekipleri, yöresel yemekler, kıyafetler, yöresel ürünler, vs gibi yörelerini tanıtmaya gibi bir rol üstlendiklerini görebiliriz. Bu faaliyetlerini gerçekleştirmek için bazen alanında uzman kişilerden eğitimler almaktadırlar. Bazen de yörelerinden getirdikleri kişilerin desteğini aldıkları görülmektedir:

Osman Bey:

“Gezi, tanıtım, yardım, kültürel ve sanatsal gösteri (Türk sanat müziği ve folklor ekibimiz mevcut) Rumeli kültürünü tanıtmak için alanında uzman Rumelili öğretim görevlileri tarafından yapılan sempozyumlar.”

Halil Bey:

“Feshane’ de tanıtım günleri düzenliyoruz. Kayısıyı ve kültürümüzü tanıtıyoruz.”

Bazı dernekler ise milli ve manevi değerlere bağlı genç nesilleri yetiştirmek gibi bir amacı gaye edinmiş ve kültürel faaliyetler noktasında planlama yaparken bu ilkeleri dikkate almaktadır. Bu planlamalarla üyelerinin beklentilerine cevap verdikleri görülmektedir:

“Erdal Bey:”

Geziler, yarışmalar ve maneviyata dönük olarak da dini ve milli bayramlarda etkinlikler yapmak

4.4. 2010-2015 Yılları arasında Esenler ve Bağcılar'daki vakıf ve derneklerin Yaptıkları Kültürel Faaliyet Türleri, Sayıları ve Katılım Oranları ile İlgili Bulgular:

2010- 2015 Yılları arasında vakıf ve derneklerin yaptığı kültürel faaliyet türlerine yönelik yöneltilen soruya verilen cevaplar incelendiğinde, vakıf ve derneklerin %90'ının yıllık buluşma veya şenlik amacıyla bir araya geldikleri görülmektedir. Vakıf ve derneklerin bu faaliyetleri Kültür Bakanlığı tarafından desteklenmektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığının 2007 yılında çıkardığı yönetmeliğin 6. maddesine göre “Bakanlık, Kültür, sanat ve turizm değerlerini ve zenginliklerini yaşatıcı, yayıcı, destekleyici, geliştirici ve tanıtıcı, yerel, ulusal ve uluslararası nitelikteki şenlik, festival, anma günleri, konser, sergi, gösteri, kongre, sempozyum, seminer, panel, güzel sanatlar, fuar ve benzeri etkinliklere ilişkin projelere yardımda bulunabilmektedir.” (md. 6).⁴ Gezi faaliyetinin dışında: Tanıtım, festival, piknik, sergi, yarışma, sempozyum gibi faaliyetler düzenledikleri görülmekte olup vakıf ve derneklerin oran olarak en az yaptığı kültürel faaliyetin ise kermes olduğu görülmektedir. Kermes yapan derneklerin kuruluş amacı itibariyle bir yardım derneği olarak bu faaliyeti desteklediği görülmüştür. Bu da vakıf ve derneklerin kuruluş amacıyla paralel olduğunu göstermektedir. (Bknz Tablo: 3)

Tablo 4.3.:Yıllık Ortalama yapılan Kültürel faaliyet türlerine verilen cevapları gösterir.

	Kültürel Faaliyet Türü	Oran
1	Gezi	% 90
2	Tanıtım	% 60
3	Festival	%50
4	Piknik	% 30

⁴ Kültür ve Turizm Bakanlığınca Yerel Yönetimlerin, Derneklerin, Vakıfların ve Özel Tiyatroların Projelerine Yapılacak Yardımlara İlişkin Yönetmelik, Resmi Gazete, Ankara, 2007, Madde.6.

5	Sergi	% 30
6	Yarışma	% 30
7	Sempozyum	% 20
8	Kermes	% 10

Kaynak: Ekteki Mülakatlar

Tablo 3’te görüldüğü gibi derneklerin en çok yaptığı kültürel faaliyet gezi, daha sonra yöresel veya kültürel tanıtım, akabinde ise festivaller ve diğer kültürel faaliyetlerdir:

Metin Bey:

“Yöremize destek amaçlı geziler düzenliyoruz,yöremizdeki kişi ve kurumlarla yöremizin kalkınması için istişare toplantıları yapıyoruz”.

Erdal Bey:

“Geziler, piknikler, ,kermesler ve stantlar kuruyoruz. Amacımız derneğimizin faaliyetlerini tanıtmak, geçmişten günümüze kadar gelen milli ve manevi kültürümüzü gençliğimize ve toplumumuza doğru kaynaklardan ulaştırmak.”

Salih Bey:

“Piknik, gezi, sergi, yarışma, vs. seçme nedenimiz ise, sergide özellikle Osmanlı tarihi, Edirneli olan Fatih Sultan Mehmet Hanı tanınmalarını sağlamak, benimsetmek için Osmanlı tarihi bölümü hazırladık. Cumhuriyetten sonra Türkiye’yi anlatan bir bölün hazırladık. Bir de balkanlardan Anadolu’ya göç eden Trakya ve Rumeli Türklerinin kültürünü tanıtan bir bölüm oluşturduk.”

Osman Bey:

“Sempozyum yapıyoruz. Rumeli kültürünü tanıtmak için alanında uzman Rumelili öğretim görevlileri tarafından

yapılan sempozyumlar. Ramazan ve kurban bayramlarında her yıl dernekte bayramlaşma törenimiz oluyor.”

2010-2015 Yılları arasında vakıf ve derneklerin yaptıkları kültürel faaliyetler incelendiğinde; yıllık ortalama (5 kültürel faaliyet) yapıldığı görülmüş, bu kültürel faaliyetlerin birçoğunun dernek ve vakıflar tarafından rutin olarak yapılmakta olduğu anlaşılmıştır:

Kamil Bey:

“Yıllık ortalama beş kültürel faaliyet yapıyoruz. Rutin olarak yaptıklarımız,,tanıtım faaliyetleri, festivaller, geziler ve yarışmalar. Ve yılın ehemmiyetine bağlı olanlar.”

Nesrin Hanım:

“Yıllık ortalama 5 faaliyet. Engelliler haftası, 3 aralık dünya engelliler günü, 19 mayıs, iftar programı, il dışı geziler veya sergiler.”

Yıllık yapılan kültürel faaliyetler bakımından bazı derneklerin kuruluş amacıyla bağlantılı olarak ilmi faaliyet yapmakta oldukları, ilmi alanda yoğun kültürel faaliyet yürüttüğü görülmektedir. Bu derneklere örnek olarak: Vatan İlmi Araştırmalar Derneğini verebiliriz.

Erdal Bey:

“Aylık olarak seminerler yapıyoruz. Yılda ortalama 30 faaliyet gerçekleştiriyoruz. Rutin olarak Milli ve Dini bayramların yanında kurtuluş günleri, İstanbul’un Fethi ve ilim seminerleri ve spor müsabakaları yapıyoruz.”

Vakıf ve derneklerin kültürel faaliyetlerine katılım oranları analiz edildiğinde yıllık ortalama 1250 civarında kişinin katıldığı gözlemlenmektedir. Vakıf ve derneklere üyelik sayesinde oluşan grup üyeliği; üyelere belirli bir grup kültürünü

paylaşma, birlikte hareket etme ve faaliyetlerinde diğer grup üyelerinin eylemlerini de hesaba katma durumu ortaya çıkmaktadır. Bu katılımın derneğin üye sayısı ile orantılı olduğu ortaya çıkmaktadır.⁵

Metin Bey:

“Yaptığımız kültürel faaliyetlerimize yaklaşık 2000 kişi katıldı.”

Ömer Bey:

“Yaptığımız kültürel faaliyetlerimize ortalama 600 kişi katılıyor.”

Bazı derneklerin faal olduğu gözlemlenmektedir. Hemen hemen her alanda kültürel faaliyet yürüten derneklerin katılım oranının da yoğun olduğu ve faaliyet sayısının katılım oranını da doğrudan etkilemekte olduğu gözlemlenmektedir.

Erdal Bey:

“Bizler çok ilmi faaliyet yaptığımızdan faaliyetlerimize çok katılım oluyor. Yıllık toplamda 50000 kişiye ulaşabiliyoruz.”

4.5. Esenler ve Bağcılar’daki Vakıf ve Derneklerin Üyelerinin İhtiyaçları Doğrultusunda Yapılan Faaliyetler ve Bunlara Gösterilen İlgiye İlişkin Bulgular:

Araştırmamız kapsamında görüşme yaptığımız vakıf ve derneklere sordüğümüz: “Yaptığınız kültürel faaliyetlere beklediğiniz ilgiyi görebiliyor musunuz?” sorusuna görüşmecilerin yüzde 90 ı evet görebiliyoruz derken, yüzde

⁵ Sefa Usta, “Avrupa Birliğine Giriş Sürecinde Sivil Toplum Kuruluşları, Demokrasi ve Güven”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2006, s.44.

onluk bir kısım da bekledikleri ilgiyi göremediklerini ifade etmişlerdir. Görüşmecilerin tamamı, kültürel faaliyetlerini planlarken üyelerinin ihtiyaç ve beklentilerini göz önünde bulundurduklarını belirtmişlerdir.⁶

Osman Bey:

“Görebiliyoruz. Tüm dernek ve vakıflarla kucaklaşıyor, birlikte çalışıyoruz. Herkese hitap ediyoruz. Mesela 55 kişiye burs veriyoruz. Bunların 35 i Rumelili değil, derneğimizle hiçbir bağı bulunmayan öğrenciler.

Erdal Bey:

Görebiliyoruz. Çünkü üyelerimizin ihtiyaçlarına cevap verecek noktalara değiniyoruz ve kültürel geçmişleriyle bağ kuruyoruz.

Ömer Bey:

Programları düzenlerken üyelerimizin beklentileri ve ekonomik durumlarını dikkate alarak planlama yapıyoruz. Onların ihtiyaç ve görüşleri bizim için önemli.

Üyelerinin ihtiyaçlarına cevap veren dernek ve vakıfların daha etkin olduklarını, yapılan kültürel faaliyetlere katılım oranından anlamaktayız. Bağcılar ve Esenler 'de ne tür kültürel faaliyetlere ihtiyaç vardır sorusuna ise her derneğin kendi kuruluş amacı ile örtüşen cevaplar verdikleri, ve gördükleri eksiklikleri dikkate alarak cevapladıklarını görmekteyiz. Bu doğrultuda katılımcıların çok çeşitli şekillerde cevap verdikleri görülmüştür. Bunlardan bazıları şöyledir:

Hilmi Bey:

Üyelerin kültürel faaliyetlerini yapabilecekleri yerler olmalı ve ibadet yerlerinde olan eksiklikler giderilmeli, kültürel

⁶ Farklı rakamlar verildiğinde ortalaması alınarak hesaplanmıştır.

faaliyet yürüten derneklerin mekan sorunu giderilmeli. Ekonomik olarak desteklenmeli.

Kamil Bey:

“Bağcıların müstesna bir yere sahip olduğunu düşünüyorum, yüzyılımızın internet çağında çocuklarımızın kültürümüzü tanıması ve yaşaması için kulüpler kurulmalı ve bilgi evlerinin yaygınlaştırılması gerekli.”

Metin Bey:

“Geniş çaplı eğitim seminerlerine ihtiyaç var. Kentsel dönüşümle birlikte kültürel dönüşümde sağlanmalıdır.”

Salih Bey:

“Esenler belediyesi bu konuda çok başarılı. Son yıllarda her alanda kültürel faaliyetler yapmakta. Kültür merkezleriyle bu faaliyetler daha da kolay yapılmaktadır. Kültür merkezlerinin artmasıyla birlikte Esenler ve büyükşehir belediyesinin faaliyetleri daha da yaygınlaşabilir.”

Nesrin Hanım:

“Esenlerdeki engelliler için şu an yeterince mekan yok. Bu anlamda ihtiyaç bulunmaktadır. Var olan mekanlarda da engellilerin kullanımı noktasında eksiklikler mevcut. Büyükşehir belediyesi için müzeler uygun hale getirilmiş, gezilerimizde büyükşehir belediyesinin müze ve tesislerinde rahat bir şekilde faaliyetlerimizi yürütebilmekteyiz. Fakat il dışı gezilerimiz yetersiz.”

İlçe Belediyelerin son yıllarda yaptıkları kültürel faaliyetler olumlu görülmekle birlikte, bunların daha çok artması gerektiği düşünülmektedir.

Osman Bey:

“Toplumun maneviyatını artıracak, gençleri topluma adapte edecek, gençlere gelenek ve göreneklerini aktaracak faaliyetlere ihtiyaç vardır. Gençlerin dikkat, zaman ve enerji olarak bunlarla meşgul ederek dikkatlerini toplamak e bu şekilde kötü arkadaş ve alışkanlıklardan uzak tutmak hedefimizdir.”

Ömer Bey:

“Geniş çaplı İstanbul kültürünü tanıtım seminerlerine ihtiyaç var. Gençlerin eğitim seminerlerine ihtiyacı var.”

Sivil Toplum kuruluşlarının daha organize bir şekilde çalışmaları ve birbirlerini desteklemeleri için, bir arada bulunacakları bir merkeze ihtiyaç olduğu görülmektedir. Bu merkezin belediyeler tarafından yapılmasının mümkün olduğu düşünülmektedir.

Tuncay Bey:

“STK’ların faaliyetleri desteklenmeli, onların kültürel ve sosyal faaliyetlerini daha rahat yapabilmeleri için öne çıkan STK’ların bir arada bulunacakları bir kültür merkezi oluşturulmalı. STK’lar olmazsa bir şehrin temel unsurlarıdır. Kentle ilgili çalışmalar yapılırken STK’ların fikirleri alınmalıdır.”

4.6. Esenler ve Bağcılar’ daki Vakıf ve Derneklerin Kültürel Faaliyetlerinin İstanbul’a Katkıları ile İlgili Bulgular:

Görüşülen vakıf ve derneklerin tamamına yakını İstanbul’un kültürüne zenginlik kattıklarını, ilmi ve manevi gelişim noktasında faydalı olduklarını, gençlere kültür aktarımı konusunda destek olduklarını bildirmişlerdir. Kuruluş amaçları ne kadar kendi öz kültürlerini şehir kültüründen korumak olsa da yaptıkları kültürel

etkinlik ve faaliyetlerle İstanbul'un kültürel dokusuna doğrudan etki ettiklerini düşünmektedirler. Bunlardan bazıları şöyledir:

Yaptıkları kültürel faaliyetlerle İstanbul'a ilmi ve manevi yönden katkı sağladığını ifade eden vakıf ve derneklere aşağıda birkaç örnek verilmiştir.

Erdal Bey:

“Manevi ve ilmi noktadaki eksiklikleri doldurduğumuzu düşünüyorum. Ecdadımızı tanıtım noktasında köprü vazifesi görüyoruz.”

Kamil Bey:

“Güzel insan yetiştirme gibi bir hedefimiz var okuyan, araştıran ve dini değerlerine sahip çıkan bireyler yetiştirdikçe Bağcılar ve İstanbul'a katkıda bulunacağımızı düşünüyoruz.”

Salih Bey:

“Birçoğunun amacı, kültürümüze ait farklı unsurları esenlere tanıtarak esenlerde özellikle Fatih Sultan Mehmed'i yeni nesle ve topluma sevdirmek, Edirneli olduğunu hemşerilerimiz ve esenler halkına bildirmek. Bu şekilde katkıda bulunuyoruz. Halk oyunlarımızı tanıtıyoruz. Kültürümüzle birlikte İstanbul'a zenginlik kattığımızı düşünüyoruz.”

Kendi yöresel kültürünü yaşatarak şehir kültürüne katkıda bulunduğunu belirtenler:

Halil Bey:

“Memleketimizin kültürünü tanıtıyoruz. İnsanların bir arada yaşamaları için destek veriyoruz. Dernekler kültürel olarak yöre halkını bir arada tuttuklarından şehrin kültürünün oluşmasını da etkiliyorlar.”

Metin Bey:

“Bizler ve üyelerimiz yaşadığımız şehre adaptasyonunu sağlayarak, şehrin kültürünü de birlikte oluşturup bunu koruyoruz.”

Yapılan etkinlik ve faaliyetlerle yaşanan yere ait bir kültürel doku oluştuğu ve bu dokunun da alt ve üst kültüre doğrudan yansıdığını görmekteyiz. Tüm vakıf ve dernekler kendi öz kültürel değerlerini yaşamaya çalışsa da bu kültürel yapılar bir araya gelerek şehre ait bir üst kültür oluşmaktadır:

Mustafa Bey:

“İnsanların kaynaşmasını sağlayıp kültürel birlikteliğe destek olur, üst kültür ve alt kültürlerinde kaynaşmasını sağlar.”

Muhammet Bey:

“Esenlerdeki yöneticilere yapılan çalışmalar daha iyi. Bir araya gelebiliyor, uyum sağlıyoruz. Üyelerimiz bir araya geldikçe şehrin kültürünü ve şehri sahipleniyorlar.”

İstanbul’da azımsanmayacak sayıda engelli vatandaşlar bulunmaktadır. Engellilere yönelik faaliyet gösteren vakıf ve derneklerin yaptıkları kültürel faaliyetlerle engelli bireyler topluma kazandırılmakta ve bu faaliyetler toplumun engelli bireylere bakış açısının değişmesine yardımcı olmaktadır. Bu durum da şehrin kültürel kalkınmasına katkıda bulunmaktadır.

Nesrin Hanım:

“Esenlerdeki engelli insanları topluma kazandırıyoruz. Esenler halkının engellilere bakış açısını değiştiriyoruz. esenlere yapılan her türlü faaliyeti dolaylı olarak istanbul’a da yapmış oluyoruz.”

Vakıf ve derneklerin kültürel gelişime katkıları noktasında ise vakıf ve derneklerle yaptığımız mülakatta katılımcılar kültürel gelişime doğrudan katkı sunduklarını düşünmektedirler. “Dünya Bankası ve STK ilişkileri de ülkemizde ekonomik ve sosyokültürel kalkınmada sivil toplum kuruluşlarının rolü açısından çok önem taşımaktadır.”⁷ Vakıf ve derneklerin yaptıkları kültürel faaliyetlere hemen hemen üyelerin tamamına yakını katılmaktadır. Üyelerin kültürel olarak gelişimi şehrin kültürünün değişimine doğrudan yansımaktadır:

Hilmi Bey:

“Sivil toplum kuruluşları kendi kültürlerini tanıtarak kültürel kalkınmayı sağlıyor.”

Ömer Bey:

“Üyelerin kaynaşmasını sağlayıp kültürel olarak şehrin kalkınmasında lokomotif olduğunu düşünüyorum.”

Halil Bey:

“Dernekler kültürel olarak yöre halkını bir arada tuttuklarından şehrin kültürünün oluşmasını da etkiliyorlar.”

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi yaptığımız mülakatlarda İstanbul’un Esenler ve Bağcılar ilçelerinde bulunan vakıf ve derneklerin yaptıkları kültürel faaliyetlerle şehrin kültürüne doğrudan katkıda bulundukları gözlemlenmiştir.

4.7. İBB’nin, Esenler ve Bağcılar Belediyelerinin Dernek ve Vakıflarının Kültürel Faaliyetlerine Katkıları ile İlgili Bulgular:

⁷ Mehmet Güleç, “Türkiye’de Vakıf İşletmeleri’nin Özel sektörü Biçimlendirici Rolü’nün İrdelenmesi”, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2006, s.102.

Bu soruya verilen cevaplar irdelendiğinde İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nden Esenler ve Bağcılar’ da bulunan dernek ve vakıfların sınırlı ölçüde destek aldıkları anlaşılmaktadır.. Genellikle festival ve kültür merkezi kullanımı ve araç tahsisi noktasında destekler almakta oldukları, belediyelerin desteklerinin vakıf ve derneklerin kültürel faaliyetlerinin sayısı ve niteliğine doğrudan etki edeceği düşünülmektedir. “Belediyeler, halkın altyapı, imar, trafik, temizlik, sağlık, eğitim vb. fiziki ve maddi ihtiyaçlarını karşılayarak sosyal ve ekonomik gelişmeye katkıda bulunmaktadır. Ancak kentte yaşayanların bunların dışında hatta bunlardan önce gelmesi gereken kültürel ve sanatsal gereksinimleri bulunmaktadır.”⁸

Muhammet Bey:

“İstanbul büyükşehir belediyesinden doğrudan destek görmüyoruz. Fakat esenlerdeki kültür merkezlerinin kullanım noktasında, araç tahsisinde destek görüyoruz büyükşehir sadece feshane etkinliklerinde mekan tahsisi yapıyor. Örneğin her yıl 14 şubatta sevgi şöleni düzenliyoruz ordulular olarak kültür merkezinde.”

Mustafa Bey:

“ Kültürel faaliyetlerimizi düzenlerken Esenler Belediyesi ve İstanbul Büyükşehir Belediyesinden taşımacılık konusunda destek görüyoruz. Kültür Merkezlerinin kullanımı noktasında özellikle Esenler Belediyesinden ciddi destekler alıyoruz. Pikniklerde de yer tahsisi ve araç desteği de görüyoruz.”

Harun Bey:

“Lojistik destek, yer temini, kültür merkezlerinin kullanımı noktasında destek görüyoruz.”

⁸ Görgün Özcan, “Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Kültür Politikaları ve Kültürel Belediyecilik”, İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2011, s.54.

Esenler ve Bağcılar ilçelerinde bulunan vakıf ve derneklerin ilçe belediyelerinden hemen her konuda destek aldıkları görülmektedir. Bu desteklere örnek vermek gerekirse, her yıl rutin olarak yapılan yöresel pikniklerde araç ve yer tahsisi, belirli gün ve gecelerde kültür merkezlerinin kullanılması, festivallerde ücretsiz stantlar vb. destekler aldıkları görülmektedir. “Ramazan etkinlikleri her yıl Ramazan ayı periyodunda gerçekleştirilmektedir. Ramazan etkinlikleri her yıla özel vurgulanan bir temayla icra edilmektedir. 2013 yılında “Birlikte Daha İyiyiz” sloganı ile düzenlenen etkinliklerde Esenler Dörtüol Meydanı’nda geniş kapsamlı programlar icra edildi.”⁹ Bu destekler de vakıf ve derneklerin kültürel faaliyetler yaparken karşılaştıkları ekonomik sorunları azaltmakta ve onları kültürel faaliyet yapma noktasında daha çok motive etmektedir. Böylece Esenler ve Bağcılar’da yapılan kültürel faaliyet sayılarında ciddi bir artış olduğu gözlemlenmektedir. Belediyeler de bu yoğun ilgiden dolayı kültür merkezi sayılarını gün geçtikçe arttırmaktadır.

Osman Bey:

“Esenler belediyesinden her türlü faaliyetimizde destek görüyoruz. Örneğin piknik, ulaşım, konserlerde mekan tahsisi, ramazan stantları, her türlü araç gereç desteği. İstanbul Büyükşehir Belediyesinden feshane de yapılan faaliyetlerde destek görüyoruz.”

Ensar Bey:

“Bağcılar belediyesinden faaliyetlerimiz için yer tahsisi, araç desteği görüyoruz. Büyükşehir belediyesinden bu noktada bir destek görmüyoruz. Diğer faaliyetlerimizi üyelerimizin imkanlarıyla yapıyoruz.”

Fatih Bey:

“Bağcılar Belediyesinden ulaşım, salon tahsisi ve iaşе noktasında destek görüyoruz.”

⁹ T.C. Esenler Belediyesi, **2013 Faaliyet Raporu**, Kültür İşleri Müdürlüğü, İstanbul, 2013, s.113.

Nesrin Hanım:

“Evet. Kültür merkezlerinin kullanımında Esenler Belediyesiinden destek görüyoruz. Diğ r faaliyetlerimizde de (gezi, sergi, festival, iftar) Esenler Belediyesiinden destek görüyoruz. Büyükşehir Belediyesiinden ise, müzelerde bize kolaylıklar sağlıyorlar. Avrasya maratonuna katılımımızda yardımcı oluyorlar.”

Bu  rnekler de göstermektedir ki İstanbul Büyükşehir Belediyesi ulusal ve uluslar arası faaliyetlerde ve organizasyonlarda daha aktif ve ilçelerdeki vakıf ve derneklere birebir etkileşimde bulunmamaktadır. Federasyon ve platformlar düzeyinde ortak etkinliklerde bulunmaktadır. Esenler ve Bağcılar gibi ilçe belediyeleri vakıf ve derneklerin her türlü faaliyetlerine destek olmakta ve bu STK’lara hemen her türlü kültürel etkinliklerinde karşılaştıkları sorunları çözme noktasında yardımcı olmaktadır.

4.8. Esenler ve Bağcılar’daki Vakıf ve Derneklerin Kendi Aralarındaki İşbirliğı ile İlgili Bulgular ve Yorumlar:

“Kültürel faaliyetlerinizde il enizdeki diğ r vakıf ve derneklerle işbirliğı yapıyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar irdelendiğinde vakıf ve dernekler genel olarak ilçe çapında ortak yapılan kermes, festival ve Ramazan etkinlikleri gibi ortak çalışmalarda birlikte hareket etmekte olduğu fakat bunun dışında kalan etkinliklerinde ayrı çalışma yürüttükleri görülmüştür. Bu bağlamda sivil toplum kuruluşları arasında diyaloga ihtiyaç duyulmaktadır, farklı talepleri olan bu kuruluşlar bir araya gelerek bu taleplerini daha güçlü olarak elde etmektedirler. Burada sivil toplum kuruluşlarına önemli işler düşmektedir.¹⁰

¹⁰ Osman Arslan, **Kuramsal ve Tarihsel Bayrak Yayınları**, Birinci Baskı, Sivil Toplum, İstanbul, 2001, s. 20.

Nesrin Hanım:

“Faaliyetlerimizi genelde tek olarak yürütüyoruz. Festivallerde diğer derneklerle birlikte hareket etme fırsatı buluyoruz. Diğer engelli dernekleri faal olmadığı için faaliyetlerimizi tek yürütmek zorunda kalıyoruz.”

Halil Bey:

“Tüm dernek ve federasyonlarla birlikte işbirliği yapmaya çalışıyoruz birlik iftarları organize ediyoruz.”

Osman Bey:

“Yapıyoruz. Tüm sivil toplum kuruluşları ile birlikte hareket ediyor, onlarla kucaklaşmaya çalışıyoruz. Ülkemizin birlik ve beraberliği bizim için çok önemli .“

Bazı vakıf ve derneklerin, kültürel faaliyetlerini planlarken ve icra ederken ya yörelerine ait diğer derneklerle ya da platformlarla işbirliği içerisinde oldukları görülmüştür. Faaliyetleri planlarken de yöresel etkinliklere yer vermelerinin diğer STK’ lar ile birlikte hareket etmelerine engel olduğu görülmektedir:

Mustafa Bey:

“Öncelikle yöremizdeki Dernek ve Federasyonlarla işbirliği içindeyiz fakat ilçe etkinliklerinde tabi ki diğer vakıf ve derneklerle de işbirliği yapıyoruz.”

Tuncay Bey:

“Sadece Ramazan ayında Anadolu Sokağında bir araya geliyoruz. Bunun dışında platform olduğumuzdan çalışmalarımızı kendi hemşeri derneklerimizle yapıyoruz.”

Ömer Bey:

“Öncelikle yöremizdeki Dernek ve Federasyonlarla işbirliği içindeyiz fakat ilçe etkinliklerinde diğer vakıf ve derneklerle de işbirliği yapıyoruz. Özellikle ilçede yapılan festivallerde birlikte stantlar açarak yörelerimizin tanıtımında birbirimizden faydalıyoruz.”

Bazı vakıf ve dernekler faaliyetlerini planlarken diğer derneklerle birlikte hareket etmek için bir takım girişimlerde bulunmalarına rağmen yeterli destek görmedikleri için faaliyetlerini tek başına yaptıkları görülmektedir.

Hilmi Bey:

“İş birliği için çabalarımız oluyor, diğer vakıf ve derneklerin çoğundan gerekli desteği alamıyoruz.”

Ensar Bey:

“Sergi ve festivalleri birlikte yapıyoruz. Bunun dışındaki faaliyetlerimizi derneğimiz olarak yapıyoruz.”

Bazı vakıf ve derneklerin ise yaptıkları kültürel faaliyetlerin tamamında çevresindeki tüm vakıf ve derneklerle işbirliği içerisinde oldukları veya bu yönde çalışma yürüttükleri görülmüştür. Bu noktada başarılı oldukları yapılan kültürel etkinliklerde ortaya çıkmaktadır:

Erdal Bey:

“Aktif olarak faaliyet gösteren STK’larla işbirliği içindeyiz. Anadolu Sokağı ve kültürel programları birlikte organize ediyoruz.”

Halil Bey:

“Tüm dernek ve federasyonlarla birlikte işbirliği yapmaya çalışıyoruz birlik iftarları organize ediyoruz.”

Osman Bey:

“Yapıyoruz. Tüm sivil toplum kuruluşları ile birlikte hareket ediyor, onlarla kucaklaşmaya çalışıyoruz. Ülkemizin birlik ve beraberliği bizim için çok önemli .”

4.9. Vakıf ve Dernek Olarak Önemli Görülen, Ödül Alınan ve Gerçekleştirilemeyen Kültürel Faaliyetlerle İlgili Bulgular ve Yorumlar:

Vakıf ve derneklerin genel olarak kuruluş amaçları olan kültürel yapılarını taşıdıkları yöre ve kitlenin faaliyetlerini önemsedikleri ortaya çıkmaktadır. Vakıflar farklı amaçlarla kurulsalar da, derneklerin genel olarak yöre derneği şeklinde kurulmalarının, önemli görülen kültürel faaliyeti de doğrudan etkilediği gözlemlenmiştir.

Nesrin Hanım:

“Çanakkale gezisi. Tarihi ve manevi yapıyı engellilerimize yaşattığı için.”

Osman Bey:

“Türk sanat müziği konserimiz, kültürümüzü öğretiyoruz. Piknik, birlikteliği sağlıyoruz. Ülkemizin değerlerine sahip çıkan, kültürümüze hizmet anlayışı içinde olan bireyler yetiştirmek istiyoruz.”

Salih Bey:

“Üyelerimizin çocuklarının eğitimi noktasında burs desteği sağlıyoruz. Kırklareli’ndeki engellilere 4 tane engelli arabası desteği sağladık. Kimsesiz çocuklara yetiştirme yurduna Kırklareli’nde spor malzemesi gönderdik. Eğitim noktasında destek olduğundan önemli olduğunu düşünüyoruz.”

Esenler ve Bağcılar ilçelerindeki vakıf ve derneklerin genel olarak ilçe etkinliklerinde ilçe çapında ödül aldıkları, bunun dışında ulusal ve uluslararası olarak ödül almadıkları, çok azının da il çapında ödül aldığı görülmüştür. Bu durumun yapılan faaliyetlerin niteliğinden etkilenmekte olup, ulusal veya uluslar arası platformlarda yer almaları ile doğru orantılı olduğu görülmektedir. Bağcılar’da dereceye giren dernek vakıf ve şahıslara her yıl çeşitli ödüller verilmektedir.¹¹ Platformlar şeklinde örgütlenen STK’ ların bu durumda daha çok ödül aldıkları görülmüştür:

Mustafa Bey:

“Kastamonu Platformundan başarı plaketleri. Esenler’de katıldığımız faaliyetlerde katılım plaketleri ve teşekkür belgeleri aldık.”

Halil Bey:

“İstanbul Büyükşehir Belediyesinden, Esenler Kaymakamlığından ve Esenler Belediyesinden aldık.”

Osman Bey:

“Gönüllerde taht kurmak için yapıyoruz. Rumeli tv’den, gazete Esenler’den, Esenler Radyodan, Rumeli Federasyonu’ndan ve Esenler Belediyesi’nden.”

Ömer Bey:

“Malatya Dernekler Federasyonundan. Bağcılar’da katıldığımız faaliyetlerde Bağcılar Kaymakamlığı ve Belediyesi’nden katılım plaketleri ve teşekkür belgeleri aldık.”

Yapılan analizlerde vakıf ve derneklerin planlayıp da gerçekleştiremedikleri faaliyetlerin ekonomik imkansızlıklardan kaynaklandığı ve çoğunluğu kendilerine ait

¹¹ TC. Bağcılar Belediyesi, 2013 Faaliyet Raporu, Kültür İşleri Müdürlüğü, İstanbul 2013, s.168.

dernek binalarının olmasının faaliyetlerini arttıracakını düşünmektedir. Yaptıkları kültürel faaliyetlerini daha geniş kitlelere ulaştırmak gibi bir hedeflerinin olduğu görülmüştür.

İsmail Bey:

“Bize ait yönetim binamız olsun ve bu merkezimizde kültürel etkinlikler yapmak istiyoruz. Örneğin kadınlara ve gençlere yönelik eğitim seminerleri vb.”

Tuncay Bey:

“Var. Büyük bir fındık festivali yapmak istiyoruz. Kültürümüzü temsil eden fındığı dünyaya tanıtır hem ekonomik gelir elde etmek istiyoruz, hem de kültürümüzü tanıtmak istiyoruz.”

Vakıf ve dernek yöneticilerinin tamamına yakını her zaman daha büyük organizasyonlar planlamakta fakat bu planlanan organizasyonlar İstanbul gibi bir şehirde ekonomik bazı sıkıntılar doğurmaktadır. Bu ekonomik sorunların hedefledikleri kültürel faaliyetlere ulaşmaları noktasında onları sınırlamakta olduğu görülmüştür:

Kamil Bey:

“Eğitim noktasında Çin’den öğrenci getirip eğitmek gibi bir hedefimiz var.”

Erdal Bey:

“İstanbul dışına kültürel geziler yapmak ve Feshane ve Yenikapı’da bir Mevlit programı yapmak.”

Metin Bey:

“Bize ait bir kültür merkezimiz olsun istiyoruz, çalışmalarımız devam ediyor. Şimdilik faaliyetlerimizi dernek merkezinde yapıyoruz.”

4.10. Esenler Ve Bağcılarda Yapılan Kültürel Faaliyetlerin İstanbul’a Oranı Ve Temsiliyeti İle İlgili Bulgular Ve Yorumlar:

Esenler ve Bağcılar’da yapılan kültürel faaliyetlerin İstanbul’da yapılan kültürel faaliyetleri temsiliyet oranını ölçmeye yönelik katılımcılara yöneltilen soruyu analiz ettiğimizde katılımcıların % 40’ı temsil ediyor , % 40’ı temsil etmiyor demiş, geriye kalan %20’si ise bu soruyla ilgili fikri olmadığını belirtmiştir. İBB her yıl kültür merkezlerinde, fuarlarda, konser salonlarında vb alanlarda İstanbul’da halkına yönelik sergi, konser, fuar kermes vb. birçok etkinlik düzenlemektedir.¹² Bu durum Esenler ve Bağcılar’da yapılan kültürel faaliyetlerin belirli bir düzeyde olduğunu göstermektedir. Bu oranın arttığı görülmekte, bu artışı temel teşkil eden etkenler ise kültür merkezi sayılarındaki artış ve derneklerin finansal yapılarındaki değişmelerin katkıları olarak sıralayabiliriz:

Muhammet Bey:

“Ediyor. Çünkü Anadolu mozaïği olduğu için bir nevi İstanbul’un sentezi olduğunu düşünüyorum.”

Turan Bey:

“Ediyor. Bağcılar’a baktığımda Türkiye’yi görüyorum. Sergide birçok dernek ve vakıf ülkenin farklı yerlerinden birlik beraberlik içerisinde kültürünü tanıtıyor. Birbirimizi etkileyerek İstanbul’un kültürüne katkıda bulunuyoruz.”

¹² TC. İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2014 Faaliyet Raporu, Kültür Hizmetleri Yönetimi, İstanbul 2014, s.174.

Nesrin Hanım:

“Etmiyor. Her yöre kendi kültürünü ortaya koyduğu için.”

Mustafa Bey:

“Yeterli değil çünkü Bağcılar’da eğitim şartlarının zorluğu ilçenin kültürünü de etkiliyor. Eğitim noktasında gelişirse o zaman temsil edebilir.”

Esenler ve Bağcılar’ da yapılan kültürel faaliyetlerin İstanbul’daki kültürel faaliyetlere oranını ölçmeye yönelik soruya ise katılımcılar, ortalama olarak %34 oranında temsil ettiğini düşünmektedir. Bu soruya katılımcıların % 20’si ise fikir belirtmemiştir.

İsmail Bey:

“%30 oranında bir yeri olduğunu düşünüyorum.”

Mustafa Bey:

“Kültürel faaliyetlerimizin %25 oranında olduğunu düşünüyorum.”

Fatih Bey:

“Özellikle Bağcılar Belediyesinin yaptığı kültürel faaliyetlerle müstesna bir yerde olduğunu düşünüyorum.”

Nesrin Hanım:

“Bu soruyla ilgili herhangi bir fikrim yok.”

4.11. Şehrin Kalkınmasında Ekonomik ve Kültürel Faaliyetlerin Rolü ile İlgili Bulgular:

Uzun zamandan beri tartışıla gelen ekonomik faaliyetler mi şehri kalkındırır yoksa kültürel faaliyetler mi konusunda birçok görüş olmakla birlikte, büyüme gelişme gibi birbirlerinin yerine ikame edilen kavramlarla kullanılan kalkınma konusu, önceleri iktisadi kalkınma ekseninde değerlendirilmiş ise de zamanla sadece ekonomik değil sosyal kültürel ve siyasal alanları da içine almıştır.¹³ Şehrin kalkınmasına yönelik soruya verilen cevaplar irdelendiğinde, katılımcıların %20'si kültürel faaliyetler, katılımcıların %40'ı ekonomik faaliyetler, geriye kalan %40'ı ise kültürel ve ekonomik faaliyetlerin birlikte etkili olduğunu düşünmektedir. Bu durum da kültürel faaliyetlerin yapılmasına kaynak oluşturan ekonomik faaliyetlerin önemini ortaya çıkarmaktadır.

Ömer Bey:

“Ekonomik faaliyetler tabi ki kültürel faaliyetlere kaynak olması bakımından önemli. Gelişim noktasında %60, %40 olduğunu düşünüyorum. Yani öncelik ekonomik, akabinde kültürel faaliyetler.”

Fatih Bey:

“Kültür ruh ise ekonomide bedendir. İkisi olmadan şehirler kalkınamaz.”

Ali Bey:

“Kültürel faaliyetler geliştirir. Kültürel faaliyetlere ne kadar çok ağırlık vererseniz o kadar kalkınırsınız.”

¹³ Akif Çarkçı, **Ulusal Kalkınma İçin Yerel Teklifler**, Şehir Yayınları, İstanbul, 2008, s.62.

Vakıf ve derneklerin gözünden şehrin kalınmasına etki eden kültürel faaliyet sorusuna her kurum kendi çalışma alanına yönelik cevaplar vermiştir. Bu durum yaptıkları kültürel faaliyetlerine de doğrudan yansımıştır.

Metin Bey:

“Eğitim faaliyetleri kalkındırır. Biz de dernek olarak bu noktada 35-40 civarında öğrenciye burs imkanı sağlıyoruz.”

Halil Bey:

“Birlik beraberlik içinde yaşayan insanların şehrin kültürünü sahiplenmeleri şehrin kalkınmasına etki eder. Tanıtım ve birlik günleri yapıyoruz.”

Tuncay Bey:

“Tanıtım faaliyetleri, şehrin temel öğeleri ve tarihi mekanlarını, görsel ve yazılı medyayı kullanarak tanıtmak gerekir.”

Osman Bey:

“Tarihi ve sanatsal faaliyetler. Tarihini bilmeyen insan geleceğini yaşatamaz. Türk sanat müziği konserleri, folklor gösterisi, tarihi geziler (Çanakkale bursa Edirne vs)”

4.12. İBB, Esenler ve Bağcılar Belediyelerinin Şehrin Kalkınması İçin Yaptıkları Kültürel Faaliyetler ve Yeterli Görülüp Görülmemesi ile İlgili Bulgular ve Yorumlar:

Esenler ve Bağcılar'daki vakıf ve derneklerin şehrin kalkınması için önemli gördükleri kültürel faaliyetlerin başında kültür merkezlerinin sayılarının artması gelmektedir. Kültür merkezlerinin sayılarının artmasına bağlı olarak bu mekanlarda yapılan kültürel etkinliklerin de artmasının şehrin kültürüne doğrudan etki ettiği

görülmektedir. Bunun yanında belediyelerin vakıf ve dernekleri ve STK'ları daha çok bir araya getirmek için çeşitli festival, kermes ve tanıtım günleri gibi faaliyetler yapmalarının kültürel kalkınmaya doğrudan etki edeceği görülmektedir. İBB'nin ve ilçe belediyelerinin koordinasyonlarının kültürel faaliyet sayı ve niteliğinin artmasına doğrudan etki edeceği düşünülmektedir. İBB'nin yaptığı kültürel faaliyetlerde kültür merkezlerinin artışına bağlı olarak bir artış olduğu, 2011-2015 yılları arasında ciddi bir artış kaydedildiği görülmektedir.¹⁴

İsmail Bey:

“Kültür Merkezlerinin sayısını ve özelliklerini arttırarak kültürel kalkınmayı sağlayabilir. Gençlere yönelik yapılan geziler, kamplar ve kadınlara yönelik kültür merkezlerinde yapılan seminerler kültür çatışmasını ortadan kaldırıp vatandaşların daha bilinçli ve kültürlü bireyler olmasını sağlamaktadır.”

Fatih Bey:

“Bağcılar Belediyesi'nin Ramazan etkinlikleri, yöresel festivaller, bilgi evleri gibi. Büyükşehir Belediyesinin ise İsmek kursları, uluslararası tanıtım faaliyetleri ve fuarlar.”

Mustafa Bey:

“Kültür Merkezlerinin sayısını ve niteliğini arttırarak kültürel kalkınmayı sağlayabilir. Kültürel kalkınma olmadan, ekonomik kalkınma şehri tam olarak geliştiremez. Bence iki belediye de bunu koordineli olarak yapıyor.”

¹⁴ TC. İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2015 Faaliyet Raporu, Kültür Hizmetleri Yönetimi, İstanbul 2015, s.210.

Nesrin Hanım:

“Kadir TOPBAŞ kültür merkezinde yapılan tanıtımlar ve kısa filmler. Büyükşehir belediyesi ise Feshane’de yapılan sergilerde yörelere ait kültürlerin kendilerinin tanıtma fırsatı sunması.”

Tuncay Bey:

“Esenler Belediyesi’nin yaptığı en önemli kültürel faaliyet, kentsel dönüşümle birlikte kültürel dönüşümü sağlamak için kültür merkezlerinin sayısını artırmasıdır. Şu an 3 tane kültür merkezi mevcuttur.”

Mülakat yaptığımız vakıf ve dernekler genel olarak Esenler ve Bağcılar’daki kültürel faaliyetleri yeterli bulmakla birlikte, sportif alanlarda birtakım eksikliklerin olduğunu düşünmektedirler. Fakat İstanbul Büyükşehir Belediyesi için farklı düşünmektedirler. İBB’nin vakıf ve derneklerle bire bir faaliyet yürütmemesi bunda etkili olmaktadır. İBB ulusal ve uluslararası organizasyonlara ağırlık vermesi nedeniyle dernek ve vakıflarla fazla etkinlik yapma veya bir arada hareket etme imkanı olmamaktadır. Bu noktada vakıf ve dernek temsilcilerinin genel olarak ilçe belediyeleri ile koordineli faaliyetler yürüttükleri gözlemlenmiştir.

İsmail Bey:

“İki belediyenin de faaliyetlerini yeterli buluyorum ikisi de güzel işler yapıyor. Bizlere de her konuda destek olmaları İstanbul’u daha yaşanılır bir kent durumuna getirmektedir.”

Ahmet Bey:

“Evet. Geçmişle karşılaştığımızda çok ilerleme kaydedildiğini düşünüyorum.”

Ensar Bey:

“Esenler Belediyesi’nin kültürel faaliyetlerini tam anlamıyla yeterli buluyorum. Büyükşehir Belediyesi için aynı düşüncede değilim.”

Halil Bey:

“Güzel işler yapılıyor ama daha da geliştirilmeli diye düşünüyorum. Ayrıca STK’ların bir arada faaliyet göstereceği merkezler kurulmalı.”

Belediyelerin yaptığı kültürel faaliyetlerde Esenler ve Bağcılar’da çarpık kentleşme olduğundan gençlerin vakitlerini geçirecekleri spor merkezlerinin artmasının kültürel faaliyetlere olumlu yansıtacağı düşünülmektedir. Bu noktada Bağcılar Belediyesi’nin her mahalleye birer yüzme havuzu kompleksi inşa etmesi STK’lardan ciddi destekler görmektedir.

Tuncay Bey:

“Yeterli buluyorum ama geleceğimizin teminatı gençler için sportif faaliyet ve mekanlarının yetersiz olduğunu düşünüyorum. Bu yıl olimpiyatlarda 41. olmamız bunun açık göstergesidir. İçerisinde spor merkezleri barındıran kültür merkezleri kurulmalıdır”.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bir alan çalışması olarak Bağcılar ve Esenler merkezli dernek ve vakıfların 2010-2015 yılları arasındaki kültürel faaliyetlerinin İstanbul'a katkısını ölçmeye yönelik yapılan mülakat çalışmamızda. Şehirlerin demografik yapılarının hızla değiştiği ve kozmopolit bir yapının şehirlere hakim olduğu. İnsanların doğdukları yerle bağlantılarını koparmadıkları görülmüş ve yaşanan kente aidiyet duygusu hissetmeleri için kentte yaşadıkları sürenin etkili olduğu düşünülmektedir. Bireyler nerelisiniz sorusuna birden fazla cevap verir hale gelmişlerdir. Bu durum İstanbul gibi bir şehirde sosyolojik değişimlerin de kapılarını aralamıştır. Bu değişim kent kültürünün şekillenmesine temel oluşturmuştur.

Bunun yanında örneklemimizi oluşturan Bağcılar ve Esenler'de faaliyette bulunan vakıf ve derneklerin kuruluş amaçları irdelendiğinde İstanbul'a göçle gelenlerin bütünleşebileceği bir sosyal ve kültürel yapının tam olarak olmamasından kaynaklı olarak üyelerinin kendi öz kültürlerini korumak ve onları bir arada tutmak gibi bir gayeleri bulunmaktadır. Bu vakıf ve dernekler ilçe ve ilde yapılan ortak etkinliklere ne denli çok katılırlarsa şehrin kültürüne o ölçüde katkıda bulunacaklardır. Bu amaçla bu yönlü faaliyetleri arttırarak bu kurumları bir araya getirmenin, kurumların birbirlerine karşı ön yargılarını da ortadan kaldırarak onları yeni amaçlara yönelteceği ve bu durumun da İstanbul'un kültürel hayatını canlandıracağı düşünülmektedir.

Vakıf ve derneklerin kültürel faaliyet türlerini belirlerken ilk olarak üyelerin ihtiyaçlarını dikkate aldıkları ve üyelerin katılımına göre faaliyetlerine yön verdikleri görülmektedir. Bu faaliyetleri düzenlerken genel olarak birtakım ekonomik sıkıntılar yaşadıkları görülmüştür. İstanbul gibi büyük bir şehirde kültürel faaliyetlerin yapılabilmesi için uygun ortamların gerektiği, her etkinlik her yerde yapılamayacağı için planlanan birçok etkinliği gerçekleştirmenin zorlaştığı anlaşılmıştır. Belediyelerin bu noktada araç tahsisi, yer tahsisi ve kültür merkezlerinin kullanımı konusunda vakıf ve derneklere sağladıkları destekler yapılan kültürel faaliyet sayısını ve niteliğini

arttıracığı kanısına varılmıştır. Tüm vakıf ve dernekler kültürel faaliyetlerini kendi imkanları ile yapma arzusu taşımakta, fakat bu durum ciddi maliyetler gerektirmektedir. Bu kurumlar eldeki bütçeleri ile bu kültürel faaliyetleri yapacak güce sahip olmadıkları görülmüştür.

Vakıf ve derneklerin kuruluş ve işleyişlerinde üyelerin ilgi ve istekleri etkili olmaktadır. Bu durum onların faaliyetlerini sürdürebilmelerinde en önemli etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çerçevede genel olarak yaptıkları faaliyetlere yoğun ilgi gördüklerini söyleyebiliriz. Vakfın veya derneğin vizyonunu ileri taşıyacak en önemli etkenler, üyelerin beklentileri ve yöneticilerin kendilerini bu alanda geliştirmeleri ile doğru orantılıdır. Genellikle yöneticiler kurumları dışında da belirli bir vizyona sahip bireylerden oluşmaktadır. Bu durumun vakıf ve derneklerin faaliyetlerine olumlu katkı sağladığı görülmektedir.

Bağcılar ve Esenler’de son yıllarda ilçe belediyeleri tarafından yapılan çalışmalar vakıf ve dernekler tarafından olumlu karşılanmakla beraber, kültür merkezleri ve buralarda yapılan etkinliklerin çeşitlenmesi vakıf ve derneklere de bu yerlerde kendi faaliyetlerini yapma imkanlarının sunulması kültürel faaliyetleri arttırmaktadır. Bunun yanında bu ilçelerde şehrin fiziki dönüşümü, ekonomik kalkınmasının yanında bireylerin de çeşitli seminer ve sempozyumlarla desteklenmesinin kültürel kalkınmaya olumlu katkı sağlayacağı aşîkârdır. Yapılan incelemede gençlere yönelik daha fazla sanatsal ve sportif çalışmalara ihtiyaç duyulduğu ortaya çıkmaktadır. Bir diğer nokta engelli bireylerin topluma kazandırılması, Bağcılarda ‘Engelliler Sarayı’nın yapılmasının engelli bireyleri eğitimi noktasında çok olumlu katkılarının olduğu fakat Esenler’de bu çalışmaların sürdürüldüğü görülmüştür. Bu durumda Esenler’de bir engelli eğitim merkezine ihtiyaç olduğu görülmektedir.

Örneklemimizi oluşturan vakıf ve derneklerden gelen verileri incelediğimizde bu STK’ların eğitim faaliyetleri, ilmi faaliyetler, gençlere yönelik faaliyetler, sanatsal ve sportif faaliyetler gibi hemen her alanda kültürel faaliyet yürüttükleri görülmektedir. Geçmişten günümüze birçok medeniyete ev sahipliği yapan, 1945’te

ilk defa nüfusu bir milyonu aşan, 1985'ten sonra da gerek sanayi gerekse hizmet sektörlerindeki hızlı gelişmelerle birlikte yoğun bir göç alan ¹ İstanbul'un çok çeşitli bir kültürel yapısının olduğu bilinmektedir. Bu kadim şehirde bu göçle birlikte Bağcılar ve Esenler ilçelerinin bugünkü kültürel yapılarının şekillenmesine yol açan dernek ve vakıflar 1990 yılından sonra şehirde kendi öz değerlerini yani kültürlerini korumuş ve bir arada bulunarak bir alt kültür oluşmuştur. Bu alt kültürün unsuru olan sivil toplum kuruluşları İstanbul'un yeni kültürel yapısına doğrudan sirayet etmişlerdir. Bu kuruluşlar üyelerinin adaptasyon sorunlarını gidererek şehrin kültürünü sahiplenilen ve bu şehirden artık bir beklenti içerisinde olan bu bireyler vakıf ve dernekler kurarak bir kültürel değişimin de kapılarını aralamışlardır. Bu kültürel değişim İstanbul'un yeni kültürel kimliğinde belirleyici bir rol oynayarak üst kültürün de şekillenmesine yol açmıştır. Bu ilçelerdeki vakıf ve derneklerle birlikte hareket edilerek, STK'ların bir arada hareket edecekleri yeni mekanizmalar kurulursa İstanbul'un kültürel kalkınmasının daha da hız kazanacağı düşünülmektedir.

Türkiye'de kentsel dönüşümün ilk olarak başladığı Esenler'de kentsel dönüşümün yanında bu dönüşüme ayak uyduracak kültürel dönüşüm çalışmalarının da Esenler Belediyesi tarafından yürütüldüğü görülmekte, bu durumun şehrin kültürel kalkınmasına ciddi etkileri olacağı düşünülmektedir. Kentsel dönüşüm başlamadan önce bir tane kültür merkezinin mevcut olduğu, dönüşümle birlikte şu an kültür merkezi sayısının üçe çıktığı ve her mahallede gençlerin her alanda eğitildiği bilgi evleri ile desteklendiği görülmektedir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi de kurduğu İSMEK'lerle bu kültürel dönüşüme destek olmaktadır. Bu kültürel dönüşüm sağlanırken vakıf ve derneklerle çeşitli çalıştaylar yapılarak bu kurumların da görüşleri dikkate alınmak suretiyle, kültürel faaliyetlerin planlanması ortak kültürün oluşmasına katkı sağlamıştır. Bu koordinasyonun devam etmesinin, kültürel kalkınmayı doğrudan etkileyeceği düşünülmektedir.

¹<http://www.ibb.gov.tr/tr-TR/BilgiHizmetleri/Istatistikler/Documents/demografi/t211.pdf> , Erişim Tarihi: 19/05/2019.

Vakıf ve dernekler İstanbul Büyükşehir Belediyesinden araç ve yer tahsisi dışında doğrudan destek alamamaktadır. Federasyon olarak yaptıkları faaliyetlerde, örneğin festivallerde ciddi destekler aldıklarını söyleyebiliriz. İBB'nin bu noktadaki desteklerini arttırmasının, kültürel faaliyet sayısını ve niteliğini de arttıracağı aşıkardır. Bağcılar ve Esenler Belediyelerinin vakıf ve derneklere bir çok noktada destek oldukları görülmüştür. Esenler Belediyesinin tüm derneklerin faaliyetlerini izlemek için Sosyal Akıl Derneği kurması dernek ve vakıfların faaliyetlerini takip etmesi, bizzat sorunları ile ilgilenmesi ve destek olması olumlu karşılanmaktadır. Bağcılar Belediyesi'nin ise kültür merkezlerinin kullanımı ve engellilere yönelik faaliyetleri beğeni toplamaktadır. Bu faaliyetlerin artarak devam etmesi vakıf ve dernekler tarafından beklenmektedir. Bu destekler vakıf ve derneklerin ayakta kalmaları için önemli etkenlerdir.

Vakıf ve dernekler kendi yöresel ve kültürel faaliyetlerini (piknik,gezi) gibi etkinlikler ile tek başına yapmayı tercih etmektedirler. Bunun dışında yaşadığı şehirde kültürünü tanıtmak gibi bir misyon da üstlenmişlerdir. Kültürlerini tanıtmak için çeşitli festival, fuar ve kermes gibi etkinliklerde diğer STK'lar ile işbirliği yapmaktadırlar. Bu durum da bireylerin ve kurumların birbirleri hakkındaki var olan ön yargılarını ortadan kaldırmaktadır. Önyargılar ortadan kalkınca birlikte hareket ederek şehrin kültürüne de olumlu katkılar sunmaktadırlar. Son yıllarda Feshane'de yapılan festival sayısındaki artışı buna bağlayabiliriz. Burada yörelere kendi kültürlerini tanıtmak fırsatının sunulması vakıf ve dernekler tarafından birlik ve beraberlik için çok önemli katkıları olduğu aşıkardır. Bu etkinliklerin artarak devam etmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Yapılan kültürel faaliyetler içerisinde eğitim, tanıtım, ilmi ve şehrin tarihi dokusunu korumak vakıf ve dernekler tarafından önem arz etmektedir. Bu yönde kültürel faaliyetlerini planlamaktadırlar. Özellikle genç nesillerin eğitimi ve kültürel olarak yöre kültürünü tanıtmak amacıyla geziler organize etmeleri ve kültür aktarımı noktasında kendilerini sorumlu hissetmeleri kültürel olarak genç kuşakların yetişmesinde önemli bir etkidir. Bunun yanında yaptıkları kültürel faaliyetlerin diğer kurumlar tarafından ödüllendirilmeleri de onları motive etmektedir. Valilik,

Kaymakamlık ve Belediyelerin vakıf ve derneklerin bu tür kültürel faaliyetlerini ödüllendirmeleri, kültürel faaliyetlerin artarak devamını sağlayacaktır.

Bağcılar ve Esenler'in İstanbul'u kültürel olarak temsil edip etmemesi yönündeki tezimizde ise, İstanbul'un tarihi dokusunu yerleşim ve şehirleşme olarak yansıtmamakla birlikte, hızla göçle birlikte yeni şekillenen İstanbul kültürünün bu ilçelerde temsil edildiği düşünülmektedir. Bu ilçeler Anadolu'nun hemen her yerinden göç aldığı için İstanbul'un değişen kültürünün oluşmasında etkili olduğu kanısına varılmıştır. Bu yerlerde yaşayan bireylere ulaşmak için vakıf ve derneklerle birlikte kültürel faaliyetler yürütmenin İstanbul'un kültürel olarak kalkınmasında etkili olacağı düşünülmektedir. Bu etkiler yapılan araştırmada açıkça görülmüş ve kültürel faaliyetlerin, kalkınmadaki önemi ortaya çıkmıştır. Şehirlerin kalkınmasında ekonomik faaliyetlerin tek başına yeterli olmadığı sonucuna varılmıştır.

KAYNAKÇA

AKAY, Hasan: “Vakıf”, **İslami Terimler Sözlüğü**, İşaret Yayınları, İstanbul, 1995, s. 206-207

AKSOY,Necdet. Türkiye’de STK’ların Sivillliği, **3. Uluslar arası Sivil Toplum**
TORUN, Mustafa: **Kuruluşları Kongresi Bildiri Kitabı**, Çanakkale, 2006.

ALTUNIŞIK, Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, 4.Baskı, Sakarya,
Remzi , ve D.: Sakarya Kitabevi, 2005.

ARKONAÇ,Sibel, Sosyal Psikoloji, İstanbul, 1998.
Ayşen.:

ARSLAN, Osman: **Kuramsal ve Tarihsel Bayrak Yayınları**, Birinci Baskı, Sivil
Toplum, İstanbul, 2001.

ASLANTÜRK, Sosyal Bilimler İçin Araştırma Metot ve Teknikleri,
Zeki: 7.Basım. Çamlıca Yayınları, İstanbul, 2008.

ATEŞ, İbrahim: “Vakıflarda Eğitim Hizmetleri ve Vakıf Öğrenci
Yurtları”,**Vakıflar Dergisi**1 S.4 , Ankara, 1982.

ATEŞ,İbrahim, **İl İl Vakıflar**, Renk Ofset, Ankara, 1986.
ERDOĞAN,
Abdülkerim.:

AYATA,Ayşe, “Gecekondularda Kimlik Sorunu, Dayanışma Örüntüleri ve
Hemşehrilik”, **Toplum ve Bilim**, No:51-52, İstanbul, 1990.

Güneş. : s.89-101

AYAYDIN, Nesrin: “Din Öğretiminde Soyut Kavramların Öğretimiyle İlgili Problemlerin İncelenmesi”, **Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2012.

AYDIN, Davut: **Türkiye’de Hayırseverlik, Vatandaşlar, Vakıflar ve Sosyal Adalet**, TÜSEV Yayınları, Sena Ofset, İstanbul, 2006.

AYDIN, Tuncay: **Eski Vakıf Hükümlerimiz ve Vakıflarla İlgili Bazı İnceleme ve Sorunlar**, İstanbul, 1984.

BERKİ, Şakir: “Vakıfların Gördüğü Çeşitli Hizmetler”,**Vakıflar Dergisi** S.6, Ankara, 1965.

BİLGİLİ,Ahmet, Emre: **Şehir ve Kültür İstanbul**, Profil Yayıncılık, İstanbul, 2012.

CANSEVER,T **İslam’da Şehir ve Mimari**, İstanbul, 2009.

CEM, İsmail: “Türkiye’de Geri Kalmışlığın Tarihi ”, 5.Bsk. İstanbul, 1975.

CİNDİOĞLU, Dilek: “Başörtüsü Yasağı ve Ayrımcılık: Uzman Meslek Sahibi Başörtülü Kadınlar”, TESEV Yayınları, İstanbul, 2010.

ÇAKMAK, Ali: **STK’lar, Yerelleşme ve Yerel Yönetimler**, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 2002.

ÇARKÇI, Akif: “**Ulusal Kalkınma İçin Yerel Teklifler**”, Şehir Yayınları, İstanbul, 2008.

ÇİFTÇİOĞLU, İsmail: “Sosyal Yardım ve Dayanışmada Vakıf Kültürünün Yeri ve Önemi”, **Sivil Toplum Dergisi**, yıl:4, sayı:15, İstanbul, 2006.s.4

ÇİZAKÇA, Murat: **Osmanlı Dönemi Vakıflarının Tarihsel ve Ekonomik Boyutları**, TÜSEV Yayınları, yıl:3, sayı:18, İstanbul, Aralık, 2006.

DEMİR, İlhan: **Yeni Vakıfların Temel Kitabı, Hukuki Araştırmalar Derneği Yayınları**, Ankara, 1998.

DÖNMEZER, Sulhi: **Toplumbilim**,Nadir Kitap,İstanbul, 1995.

EKİZ, Durmuş: **Eğitimde Araştırma Yöntem ve Metotlarına Giriş**, Anı Yayıncılık, Ankara, 2003.

EM, Ali: **Türk Hukuk Sisteminde Vakıflar**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2006.

EMİROĞLU, Kudret; AYDIN, Suavi: **Antropoloji Sözlüğü**,Bilim Sanat Yayınları, Ankara, 2003.s,38

ERGÜR,Eyüp ,Dursun : **Sivil Toplum Kuruluşları ve Kültürel Etkinlikleri, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Yayınlanmamış

Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006.

ERTUÇ, Hüseyin: “İslam Hukuk Tarihinde Vakıflar ile Batı Kültüründeki Benzeri Kurumların Karşılaştırılması” **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum,2007.

GÜLEÇ, Mehmet: “Türkiye’de Vakıf İşletmeleri’nin Özel Sektörü Biçimlendirici Rolü’nün İrdelenmesi,” **Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2006.

GÜNAY,Hacı,
Mehmet: **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi** , TDV Yayınları, İstanbul,2012, s, 476.

GÜNERİ, Hasan: **Türk Medeni Kanunu Açısından Vakıfta Amaç Kavramı ve Amacına Göre Vakıf Türleri**, Sevinç Matbaası, Ankara 1976.

GÜVENÇ,Bozkurt : **Kültür Konusu ve Sorunlarımız**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1985.

İŞİK, Abdülkadir: **Kültür ve Kalkınma: Vergi Kültürü Örneği**, **Pamukkale Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü**, Denizli,2009.

İPSİRLİ, Mehmet: **Osmanlı’da Vakıfların Tarihi Gelişimi**, **Sivil Toplum Dergisi**, Yıl:4, Sayı:5, İstanbul, Aralık, 2006. s,65.

İZZETBEGOVIÇ, Aliya: **Doğu ve Batı Arasında İslam**, Nehir Yayınları, İstanbul, 1987.

- KALA, Ahmet: Şehir ve Kültür: İstanbul, **İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Yayınları**, İstanbul, 2015.
- KARATEPE,Ş: **Şehirler Sahibini Arıyor**, İlke Yay.,İstanbul, 2005.
- KAYA Mehmet ve D.: **Esenler Sivil Toplum Kuruluşları Albümü 12**, Esenler Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul, 2012.
- KAYA, Erol: **Kentleşme ve Kentlileşme**, İlke Yayıncılık, İstanbul, 2004.
- KAZICI, Ziya: “Vakıf Medeniyeti”, **Sivil Toplum Düşünce ve Araştırma Dergisi**, İstanbul 2006,s,172-173.
- KIRTIL, Kenan: TC. İstanbul Büyükşehir Belediyesi, **2014 Faaliyet Raporu**, Kültür Hizmetleri Yönetimi, İstanbul, 2014.
- KIZILOT, Şükrü: **Kurumlar Vergisi Kanunu ve Uygulaması**, C.I, Ankara, 1990.
- KUNTER, Halim Bâki: “Türk Vakıfları ve Vakfiyeleri Üzerine Mücmel Bir Etüd”, **Vakıflar Dergisi**, Sayı 1, Ankara, 1938.s,104.
- KURTBEOĞLU , Tahsin: Kırıkkale Merkezinde Faaliyet Gösteren Hemşehri Dernekleri Ve Bu Derneklerin İlin Sosyal, Kültürel Ve Siyasal Yapısına Etkileri, **Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2005.
- KURTOĞLU, **Hemşehrilik ve Şehirde Siyaset, Keçiören Örneği** , İletişim

Ayça: Yayınları, İstanbul 2004.

LAÇİNER, Ömer: **“Kentlerin Dönüşümü ve Yeni Kentlik Bilinci”, Kentte Birlikte Yaşamak Üstüne**, Demokrasi Kitaplığı Yayınevi, İstanbul, 2002.

MİRAS, Kamil: **Sahih-i Buhârî Muhtasarı Tecrid-i Sarih Tercümesi ve Şerhi**, Ankara, 1974

OKTAY, Cemil: **Yükselen Sistemler Karsısında Türk Siyasal Sistemi ve Kamu Bürokrasisi**, .Ü. SBF. Yayını, İstanbul, 1983.

OKUYAN, Abdurrahman: **Türk- İslam Medeniyetinde Vakıf Müessesesi: Baybur Örneği, Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Yayınlanmış Makale Samsun, 2018, s,117.

ÖZBUDUN, Ergun: **Türk Anayasa Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara,1997.

ÖZCAN, Görgün: **Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Kültür Politikaları ve Kültürel Belediyecilik, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2011.

ÖZTAN, Bilge: **Tüzel Kişiler**, Turhan Kitabevi, Ankara, 1998.

ÖZTÜRK, Nazif : **Menşe’i ve Tarihi Gelişimi Açısından Vakıflar**, VGM Yayınları, Ankara 1983.

- SARIBAY, A.Yasar: **“ Kent, Modernleşme ile Post Modernleşme Arasındaki Köprü”, Kentte Birlikte Yaşamak Üstüne, Demokrasi Kitaplığı Yayınevi, İstanbul 2002.**
- SUBAŞI, Hakim: TC. Bağcılar Belediyesi, **2013 Faaliyet Raporu**, Kültür İşleri Müdürlüğü, İstanbul, 2013.
- SUBAŞI, H. : **T.C. Bağcılar Belediyesi 2015 Faaliyet Raporu** :, Bağcılar Belediyesi Kültür aş. Yayınları, İstanbul, 2015.
- ŞENEL,Şennur
TUYAN,Zehra: **1926-1967 Yılları Arasında Türkiye Cumhuriyeti’nde Kurulan Tesisler. Gazi Üniversitesi, Akademik Bakış. Cilt . 3, Sayı.5, Ankara ,2009, s,136.**
- ŞENTÜRK, Murat: **Göç, Kentleşme ve Aidiyet Ekseninde Esenler’i Anlamak, Esenler Belediyesi, Şehir Düşünce Merkezi Şehir Yayınları, İstanbul 2012.**
- TEKELİ, İlhan: **“Türkiye’de Çoğulculuk Arayışları ve Kent Yönetimi Üstüne”, Kentte Birlikte Yaşamak Üstüne, Demokrasi Kitaplığı Yayınevi, İstanbul, 2002.**
- TIRMIK , Cevdet: TC. Esenler Belediyesi, **2013 Faaliyet Raporu**, Kültür İşleri Müdürlüğü, İstanbul, 2013.
- TOKSÖZ, F.: **AB’de Yerel Yönetimler Nereye Gidiyor?, B. Alas, H. Bostancı, M. Artu, V. Boztepe, Y. Karakuş, Ç. Sarı (ed.): “Yerel Yönetim Anlayışında Yeni Yaklaşımlar” Sempozyumu, İstanbul,Aralık 2010.**

TOKSÖZ, Fikret : **AB Uyum Süreci ve STK'lar**, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, Aralık 2003.

TOPALOĞLU, **Arapça-Türkçe Yeni Kamus**, Nesil Yayınları, Bayrak Bekir, Matbaacılık, İstanbul, 1991.s, 501.
KARAMAN,
Hayrettin:

TOPRAK, Z: **Yerel Yönetimler (6.bs.)**. Nobel Yay. Ankara, 2006.

TOSUN, Gülgün, **Devlet-Sivil Toplum İlişkisi**, Alfa Yayınları, İstanbul 2001.
Erdoğan:

TUNCAY, Aydın: **Eski Vakıf Hükümlerimiz ve Vakıflarla ilgili Bazı İnceleme ve sorunlar**, Yıldız Sarayı Vakfı Yayınları, İstanbul, 1984.

TURHAN, Aydın: Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye’de Dernekler ve Vakıflar Hukuku, **Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü**, , Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale, 2008.

USTA, Sefa,: Avrupa Birliğine Giriş Sürecinde Sivil Toplum Kuruluşları, Demokrasi ve Güven, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2006.

UZUNÇARŞILI, **Osmanlı Devleti Teşkilatına Medhal**, Türk Dil Kurumu İsmail Hakkı: Yayınları, Ankara , 1970,

ÜLKEN, H. Ziya: **“Vakıf Sistemi ve Türk Şehirciliği”**, Vakıflar Dergisi,

9.Sayı, Ankara, 1971.s.12

YEDİYILDIZ, Bahaeddin: **“Türk Kültür Sistemi İçinde Vakfın Yeri”, VIII. Vakıf Haftası Kitabı**, VGM Yay.,Ankara, 1990.

YILDIRIM, Ali; **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Seçkin Yayınları, 2.Baskı, Ankara, 2000.

2009 http://www.dernekler.gov.tr/_Dernekler/Web/Gozlem2.aspx?sayfaNo=74 Erişim Tarihi:04.02.2009.

2019 <http://www.ibb.gov.tr/trTR/BilgiHizmetleri/Istatistikler/Documents/demografi/t211.pdf> Erişim Tarihi: 19/05/2019.

2007 Kültür ve Turizm Bakanlığınca Yerel Yönetimlerin, Derneklerin, Vakıfların ve Özel Tiyatroların Projelerine Yapılacak Yardımlara İlişkin Yönetmelik, **Resmi Gazete**, Ankara, 2007.

2009 Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Kentleşme Şurası 2009, **“Kentlilik Bilinci, Kültür ve Eğitim Komisyonu Raporu,”** Ankara, Nisan, 2009.

1974 Cumhuriyet'in 50. Yılında Vakıflar,: VGM Yayınları, İstanbul, 1974.

2007 Dernekler Mevzuatı:**Değişikliklerle Dernekler Mevzuatı**, Ankara, 2007.

EKLER

MÜLAKAT SORULARI

KİŞİSEL BİLGİLER:

1. Adınız Soyadınız?
2. Başkanı olduğunuz vakfın veya derneğin adı?
3. Başkanı olduğunuz vakfın veya derneğin kuruluş yılı?
4. Kaç yıldır bu görevdesiniz?
5. Vakfınızın / derneğinizin üye sayısı?

SORULAR:

1. Vakfınızın / derneğinizin kuruluş amacı nedir?
2. Sergi, fuar, kermes, festival, yarışma, gösteri, gezi, tanıtım faaliyetleri vs. Kültürel faaliyet denilince yukarıda sayılanlardan hangisi ya da hangileri aklınıza gelmektedir?
3. 2010-2015 Yılları arasında bu kültürel faaliyet türlerinden hangilerini yaptınız? Bu tür faaliyetleri seçme nedeniniz nedir?
4. 2010-2015 yılları arasında yılda ortalama kaç kültürel faaliyet yaptınız? Bu faaliyetlerden rutin olarak yaptığınız kültürel faaliyetler var mı, varsa nelerdir?
5. 2010-2015 Yılları arasında yaptığınız kültürel faaliyetlere ortalama kaç kişi katılıyor. Yaklaşık bir sayı verebilir misiniz?
6. Kültürel faaliyetlerinize beklediğiniz ilgiyi görebiliyor musunuz, neden?
7. Kültürel faaliyetlerinizi planlarken hitap ettiğiniz kitlenin ihtiyaç ve beklentilerini göz önünde bulunduruyor musunuz?
8. Sizce Esenler ve İstanbul'un ne tür kültürel faaliyetlere ihtiyacı vardır?
9. Kültürel faaliyetlerinizin Esenler ve İstanbul'a ne gibi katkıları olduğunu düşünüyorsunuz? Bunları açıklayabilir misiniz?
10. Kültürel faaliyetlerinizi düzenlerken Esenler ya da İstanbul Büyük Şehir Belediyelerinden destek görüyor musunuz, destek görüyorsanız örnek verebilir misiniz?
11. Kültürel faaliyetlerinizde Esenlerdeki dernek ve vakıflar olarak iş birliği yapıyor musunuz?

12. Planlayıp gerçekleştiremediğiniz kültürel faaliyetleriniz var mı, varsa neden gerçekleştiremediniz?
 13. Dernek / vakıf olarak yaptığınız en önemli kültürel faaliyet nedir, niçin önemli olduğunu düşünüyorsunuz?
 14. Yaptığınız kültürel faaliyetlerde hiç ödül aldınız mı, aldıysanız hangi faaliyet?
 15. Sizce Esenler halkı kültür olarak İstanbul'u temsil ediyor mu, neden?
 16. Sizce Esenler'de yapılan kültürel faaliyetlerin, İstanbul genelinde yapılan kültürel faaliyetler içindeki yeri nedir, (oran olarak) belirtir misiniz?
 17. Ekonomik faaliyetler mi şehri geliştirir, kültürel faaliyetler mi, neden?
 18. Bir şehri en çok hangi kültürel faaliyetler kalkındırır, bunlardan sizin yaptıklarınız var mı varsa hangileridir?
 19. Sizce vakıf ve derneklerin, kültürel gelişime katkı anlamında işlevi nedir?
 20. Sizce Esenler ve İstanbul Büyükşehir Belediyelerinin şehrin kalkınması için yaptığı en önemli kültürel faaliyet nedir?
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve Esenler belediyesinin kültürel faaliyetlerini yeterli buluyor musunuz, neden?